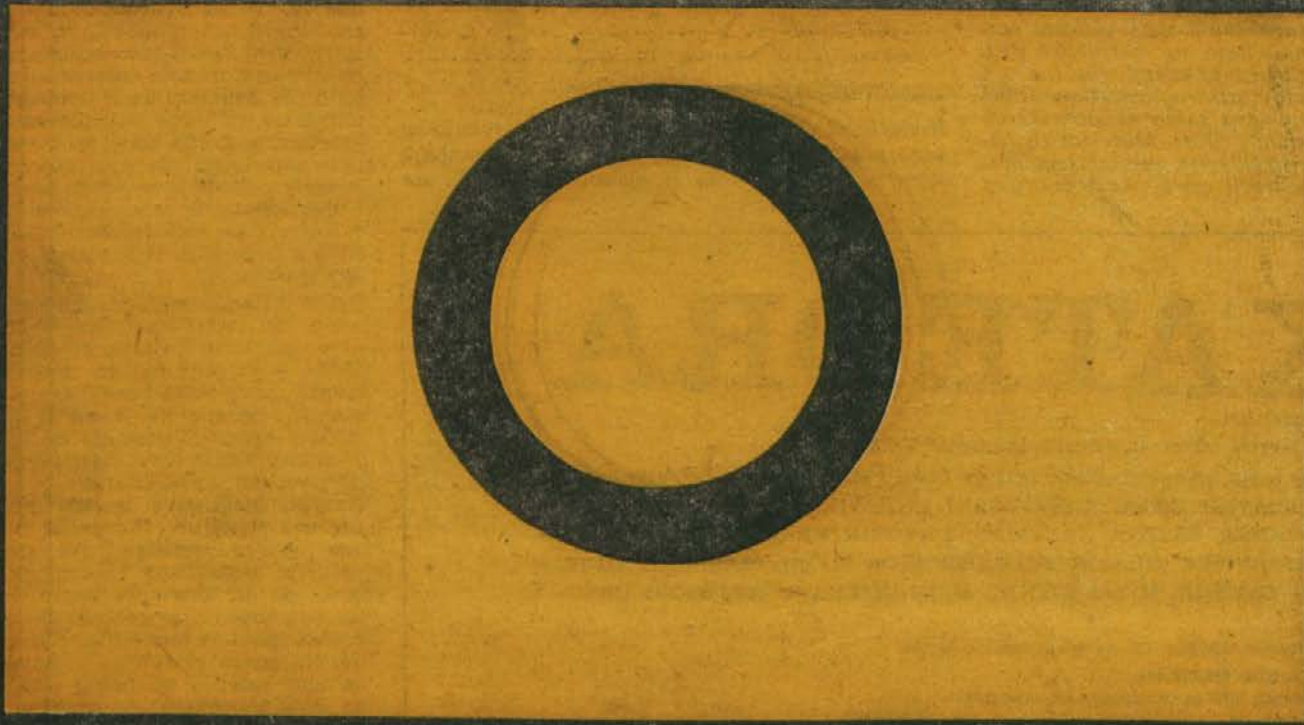

07

KATEDRA
KATEDRA
KATEDRA

MARIBOR
31. VII. 1970
ŠT. 13. - 14.
LETNIK X.

1969/3915

IV 284 / 9
1969/20

SLOVENIJA V

SLAVKO GERIC

Izhajajoč iz dosedanjih akcij študentov v Mariboru in na osnovi nenehnih razprav med študenti o jutrišnji Sloveniji smo bili pravzaprav prisiljeni organizirati razpravo o dolgoročnem gospodarskem in političnem razvoju Slovenije. Kot smo se lani obrnili na slovensko javnost in na njeno solidarnost na tribuni o nerazvitih območjih v Sloveniji, tako se danes obračamo nanjo in vprašujemo slovenske politike in gospodarstvenike, zakaj tako mlačno, brez krepke angažiranosti izdelujejo perspektivni plan razvoja SRS in zakaj povsem jasno ne opredelimo svojega položaja v okviru skupnosti jugoslovanskih narodov, kjer imamo koristi, pa tudi dolžnosti in odgovornosti in med pravicami ono do samostojnega mnenja in izražanja tega mnenja, kot so zapisali slovenski študentje avgusta 1969 v odprtem pismu slovenski javnosti. Ne gre nam zato, da danes izvemo nekaj števil, nekaj včasih naravnost idealističnih predvidevanj, ki jih tako radi pošiljamo med ljudi; gre nam zato, da ob načrtih, ki so več ali manj znani, ugotovimo, kaj je treba storiti v naslednjih dveh, treh, štirih, petih ali desetih letih. Zanima nas, razvoj katere sfere je primaren, tako rekoč nujen, da zahteva takojšnje rešitev, prav tako kot nas zanima, kaj se da odložiti, kakšen naj bo vrstni red sanacij (žal sanacij) itd. Radi bi se pogovorili o tem, kjer vzeti sred-

Studentska skupnost je 22. junija 1970 pripravila javno tribuno o dolgoročnem gospodarskem in političnem razvoju Slovenije z naslovom Slovenija v prihodnosti. Poleg študentov, profesorjev in občanov Maribora so se udeležili tudi dr. Vladimir Bračić, član IS, Mirko Zlender, Miran Potrč, Josip Butinar, Aleksander Kutoš, Zdravko Praznik, Ervin Kržičnik in Milivoj Raič. Objavljamo odlomke iz uvodnih besed in razprave.

stva, kdo bo to storil in podobno. Če so naši dolgoročni cilji, konvertibilnost valute, uravnotežena plačilna bilanca in življenjska raven, ki se naj približa nivoju v Evropi, primarni in je naš politični cilj razvoj samoupravnih socialističnih odnosov ob visoki stopnji duhovne kulture, socialne varnosti in sproščene ustvarjalnosti delovnih ljudi, potem ne moremo razumeti, zakaj se v razpravo o dolgoročnem razvoju Slovenije učinkoviteje ne vključijo politične organizacije, združenja sociologov itd. Ob pregledu materialov oziroma osnutkov dobiš vtis, da inštitut obravnava samo ekonomski vidik, ne pa tudi političnih ciljev. Material IS obravnava osnutek kompleksnejše, vendar sem prepričan, da bi nekdo tretji obravnaval politični

vidik. Ali ne bi bilo nujno, da vsi, ki se načrta lotevajo, le-tega obravnavajo kompleksno? Bojazen, da bi dolgoročni načrt ostal okvirjen, brez vrstnega reda, brez rokov, tako brezhiben v svoji splošnosti, je realna.

Osnutek npr. navaja, da se bo izvršila preobrazba, modernizacija, obljublja razširitev vzgoje, ugotavlja, da je nujna navedba učinkovite predšolske vzgoje, daljše obvezno šolanje, razmah kulture, prosvete, rekreacije itd. Potrebne so kvalitetnejše zdravstvene storitve z boljšo tehnično in kadrovsko opremljenostjo, nujna je uvedba otroškega varstva, ustanavljanje in razvijanje institucij za ostarele prebivalce itd.

Vse to nam je že zdavnaj znano, to je naš dolgoročni cilj — cilj našega socializma. Znano nam je tudi, da je v takšni ali drugačni obliki napi-

sano od vojne sem v dokumentih kongresov, resolucij, predstavniških organov itd.

Samo z racionalizacijo pri porabi sredstev družbenega standarda se vsa našeta področja ne bodo zadovoljivo razvijala, kot bi pričakovali od socialistične družbe. Ali bomo morali sprejeti med študenti večkrat izrečeno misel, da družbeni standard pada, da ravno tu postajamo gasilci, ki jim požar na tem ali onem mestu vedno znova zagoreva?

Od srednjeročnega ali dolgoročnega načrta upravičeno pričakujemo več; pričakujemo, da bo poleg splošnega načrta dal tudi konkretne opredelitve, da bo zagotovil ukrepe za njihovo izvajanje in določil kratkoročne naloge, ki jih bomo z veseljem izvrševali. Bolje, da se pripravimo zdaj, ob konceptu, kot pa da bi potem gasili na posameznih področjih.

Čimnik vedno je vedno vprašan, nasprotiti si moramo, različni programov, najmanjše so imenit, različna mnenja, nasprotiti si moramo, na primer političnosti in monokulturi razvoju (ko osnutek na splošno govori o nerazviti osnovni, izjema iz političnosti, no pa govori konkretnije o cestah, se kažejo monokulturi stične težnje).

Nadalje je zanimivo vprašanje izobraževanja in vzgoje, kulture in kulturnih institucij, vprašanje agrarne politike — ki jo osnutek odpravi v ne-

kaj stavkih, pa je vendar jasno, da učinkovite agrarne politike ni, da občine delajo vsaka po svoje na tem področju — itd.

Sicer pa bodo vsa vprašanja prišla do izraza v besedah govornikov, ki bodo imeli uvodno besedo.

Za nas sta tako dolgoročni kot kratkoročni načrt Slovenije osrednji dokument. Današnja razprava naj bo samo uvod v izdelavo stališča, ki jih bomo v zvezi z načrtom sprejeli študentje.

JOSIP BUTINAR, dipl. ing.

Po vsem, kar je bilo zadnje mesece napisanega in povedanega o kmetijstvu, ne vem, kaj bi še dodal, da bi povedal kaj novega. Skoraj paralelno potekajo tri akcije. Centralni komite pripravlja gradivo o aktualnih družbeno-ekonomskih vprašanjih razvoja kmetijstva. Izvršni svet je izdal celo vrsto predpisov in zakonov s področja kmetijstva. Istočasno se pripravlja koncept dolgoročnega razvoja. Omejil se bom samo na ta koncept, vendar ne zato, ker bi bili ostali dve akciji manj pomembni, ampak zaradi omejenega časa.

Dokument, ki ga pripravlja CK, prinaša napredno gledanje na razvoj kmetijstva. Izenačuje in podpira kmete. Kmet bo odslej enako tretiran kot vsi ostali sloji prebivalstva. Ker je kmetijstvo preveč neoblegano, da bi samo premagalo težave, mora družba v prihodnjih letih spremljati njegov razvoj, ga analizirati in ukrepati, kadar bo potrebno.

Zdaj pa nekaj besed o konceptih oziroma izhodnih dolgoročnega razvoja. Za kmetijstvo vseh dežel velja naslednje: majhna produktivnost — nizek dohodek kmetov. Zato so se v svetu razvili štirje različni gospodarsko-politični sistemi oziroma razvojne stopnje. Prvi sistem zajema ZDA, Kanado, Avstralijo. To so gospodarstva, ki imajo velike tržne presežke. Največji težavi ameriškega kmetijstva sta dispariteta dohodkov in tržni presežki.

Drugi koncept se je razvil v vzhodni Evropi, ki ima v kmetijstvu še vedno dosti zaposlenih ljudi (15 do 52% prebivalstva — Vzhodna Nemčija in Bolgarija). Gre za t. i. kolektivizirano kmetijstvo. Na drugi strani pa imajo te dežele velike možnosti za nadaljnji razvoj zaradi ugodne parcelne sestave in skoraj optimalne velikosti posameznih obratov. Njihova slabost je slabo razvit sekundarni in terciarni sektor.

Tretji koncept upošteva dežele srednje in zahodne Evrope. Tu prevladuje intenzivno kmetijstvo, ki je na vrhu svetovne lestvice glede višine pridelkov. To so družinske kmetije, za katere je značilna draga proizvodnja, močno subvencioniranje, v zadnjem času zapiranje, velik dvig produktivnosti, uvozne dajatve in presežki v zadnjih letih. Če podatek, da v letošnjem letu EGS daje okrog tri milijarde dolarjev samo za usmerjanje kmetijstva, in da bodo te dajatve v prihodnjem letu narasle na cca 4 in več milijard, je dovolj zgovoren. Tudi za te dežele je značilen nizek dohodek kmeta, in sicer 43% v Italiji, okrog 50% v Franciji in Zahodni Nemčiji, 84% v Belgiji in 95% v Holandiji. V Jugoslaviji znaša ta odstotek okrog 50%.

Četrti sistem kmetijstva govori o nerazvitih deželah. Te imajo dosti kmetijskega prebivalstva — v nekaterih deželah do 80% (poprečje sveta 32%) — in zelo majhen dohodek. Ni novih delovnih mest, delež kmetijstva v izvozu je vedno manjši, medtem ko je bil še pred vojno dokaj močan; hrane je premalo za lastno prebivalstvo in ni kapitala za investicije v kmetijstvu ter ostalih panogah gospodarstva.

Kakšno kmetijstvo imamo mi? Če pogledamo agrarno strukturo Slovenije, bi lahko rekli, da ima ugodne razmere: dve tretjini kmetijskih zemljišč sestavljajo travnopašne površine, kar kaže, da je Slovenija usmerjena v živinorejo. Na eno kmetijo pride 7 do 12 kosov zemlje. Poprečna kmetija ima okrog 4 ha obdelovalne zemlje. Na enega aktivnega prebivalca prideta 2 ha, na eno kmetijo pa nekaj nad 3 glave goveda. Za naše kmetijstvo je značilna slaba opremljenost, majhna uporaba umetnih gnojil (150 kg na ha), izredno slaba organiziranost in še manj urejene tržne razmere, 88% obdelovalne zemlje je

KATEDRA

Studentski list

Izdaja izvršni odbor študentske skupnosti VZM

Katedro ureja uredniški odbor: BOJAN ČOKL, MARIJA FRANKOVIČ (LEKTOR), SLAVKO GERIC (ODGOVORNI UREDNIK), VLADIMIR GAJSEK, TONE JANŠA, MILENA HANCMAN, DAVORIN KRACUN, JURIJ KURE, JOŽE MARINŠEK* (GLAVNI UREDNIK), IGOR PLOHL, BARBARA VIDIC, DUŠAN ZBAŠNIK, MITJA ŽITNIK, MARJAN ŽMAVC (TEHNIČNI UREDNIK)

Uredništvo in uprava: Ob parku 1, telefon 23-004.

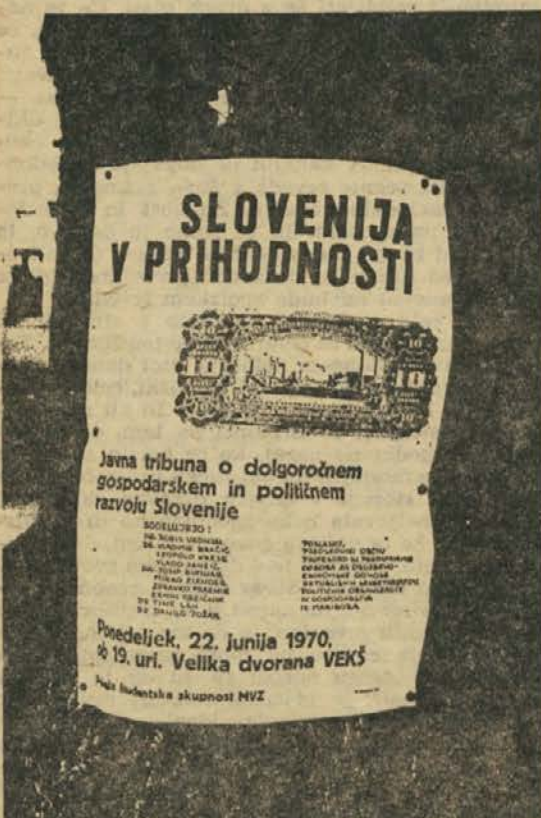
Tekoči račun: 518-678-848

Nenaročenih slik in rokopisov ne vračamo

Cena izvoza 50 par letna naročnina 10 din za ustanove in podjetja 15 din

Tisk: CP Mariborski tisk

PRIHODNOSTI

v kmečkih rokah, dohodek kmeta znaša okrog 50% dohodka v drugih panogah, dohodek iz čiste kmetijstva (neposredne proizvodnje) pa samo okrog 40%, v nekaterih občinah celo samo 20 do 30%.

Kakšni so cilji dolgoročnega kmetijstva v svetu? — Povečanje dohodka je cilj, ki ga postavljajo vse dežele na prvo mesto. To pomeni počasno izenačevanje disparitete oziroma odhod proizvajalcev iz kmetijstva, in sicer v velikem številu in v velikem odstotku.

— Usmerjanje proizvodnje naj bo v skladu z družbenimi potrebami in s povpraševanjem.

— Večja usmerjenost k lastni proizvodnji naj zadovolji lastne potrebe in naj manj upošteva izvoz. Ti problemi so v zvezi z elastičnostjo povpraševanja, elastičnost pa je v zvezi s porastom družbenega proizvoda, osebnega dohodka in povečanja števila prebivalstva.

— Zboljšanje agrarne strukture, stabilizacija cen, povezovanje oziroma združevanje majhnih kmetij so prav tako cilji dolgoročnega razvoja kmetijstva.

Za tako težke rešitve agrarnega vprašanja obstaja v Evropi več modelov. Omenil bom le štiri. Eden od teh je čisto teoretičen model; zagovarja maksimalni tehnični napredek kmetijstva. Po takšnem modelu bi ostalo v 10 letih le še 3% kmečkega prebivalstva. To pomeni, da gre za veliko izločanje zemlje in ljudi iz kmetijstva. Tak tehnični napredek je precej drag in prilagojen velikim gospodarstvom. Pravijo sicer, da bi zahteval samo 14% več investiranega kapitala kot doslej, vendar pri tem ne upoštevajo potrebne kapitala za zemljišče in obratna sredstva. Drugi model hoče zadržati družinske kmetije in jih zaščititi, velike pa prepustiti svobodnemu tržišču, ker se laže prilagajajo, ker so bolj industrijsko usmerjene, ker laže sprejemajo integracijo in se vključujejo v sodobno industrijsko družbo.

Tretji model je t. i. Mansholtplan. Načelno ga sprejemajo več ali manj vse dežele srednje in zahodne Evrope, ker zagotavlja pariteto dohodka z močnim izločanjem kmetov oziroma izseljevanjem in ustvarjanjem optimalnih velikosti kmetij. Toda zagovorniki modela se bojijo presežkov pridelkov, ker bi ostale racionalne kmetije znova pretirano dosti producirale in vprašanje je, kam s temi presežki. Podobno se dogaja danes, ko ima zahodna Evropa grmade presežkov nekaterih pridelkov.

Nadaljnji model zahteva izključno prilagoditev proizvodnje potrošnji, predvsem z močnejšimi socialnimi ukrepi, z večjo izobrazbo kmečkega prebivalstva, z dosti večjo fleksibilnostjo kmeta, zlasti mladega, z izločanjem oziroma opustitvijo površin. Ta model je za družbo zelo drag.

Kakšne modele oziroma koncepte imamo mi? Tudi mi predvidevamo močan padec števila kmečkih gospodarstev. V prihodnjih 15 do 20 letih bi naj dosegli takšen odstotek kmečkega prebivalstva, kot ga imajo danes razvite zahodne države. S kooperacijo oziroma povezovanjem želimo počasi spajati tehnološke procese in zemljo. Francija npr. že osem let poskuša formirati grupna gospodarstva. Do leta 1970 se je v 36.000 občinah, kolikor jih Francija ima, združilo nekoliko lastnikov v 1600 skupnih gospodarstev, od teh je ena tretjina kmetij spojenih na osnovi posesti oče — sin. To so dosegli z ugodnimi kreditnimi pogoji, z velikimi sredstvi, z znižanjem obrestne mere in podpiranjem družbe.

Ali je naš kmet fleksibilnejši, ali je naše družbeno usmerjanje kmetijstva učinkovitejše, ali imamo več kapitala in lahko zmoremo več davčnih olajšav, pa je veliko vprašanje.

Dosti več pozornosti je treba posvetiti analizam, kadar gre za zmanjšanje kmetijskega prebivalstva in za združevanje kmetov. Po nekaterih konceptih bi Francija želela znižati kmečko prebivalstvo na 3 odst. kmečkega prebivalstva. Drugi koncepti pa pravijo, da bi bil to misteriozen proces. Če gledamo bolj realno, se Franciji obeta, da bo znižala kmetije, katerih velikost znaša do 9 ha, na 10 odst. sedanjega števila. Kmetje v Franciji so vsak dan bolj radikalni. Vedno več je štrajkov, ker preveč centralizirana industrija nima možnosti, da bi v vseh regijah lahko sprejemala presežke delovnih moči iz kmetijstva. Kmetje morajo potovati na nova delovna mesta v industriji tudi 100 in več kilometrov daleč. Zato je hitro zmanjšanje števila kmečkega prebivalstva težka zadeva.

Ali velika stopnja protekcionizma predstavlja rešitev? Menim, da ne. Trajna rešitev je le v elastičnosti proizvodnje in potrošnje. S pretiranim protekcionizmom ne moremo preko mere obremenjevati standarda ostalih državljanov. Če gremo preko njihove zmogljivosti, znova nastopi moment elastičnosti potrošnje in njegovega koeficienta.

Nadaljnja vprašanja so:

— velike kapitalne investicije za majhne kmetije, ki imajo nizko produktivnost in počasno rast. Vprašanje je, ali se to izplača, prav tako kot je vprašanje, koliko delovnih mest jim lahko nudimo in koliko kmetov lahko izobrazimo za druge poklice.

— Koliko hektarov lahko da Slovenija v rezervno? Ali je prav, da zaradi ravnovesja na trgu izločamo zemljišča? Koliko jih naj izločimo glede na naselitev, na prirodne rezervoarje vode, na obrambne razloge, obmejna področja itd.?

— Ali si lahko dovolimo ekstenziviranje proizvodnje? Kaj je ceneje: zemljišče opustiti ali odkupiti ter uskladiščiti presežke?

Ali naj v celoti podpremo mehanizacijo in s tem povzročamo brezposelnost? Kakšen naj bo tempo izločanja kmečkih proizvajalcev? Če bi hoteli doseči to, kar želijo v EGS, bi morali letno zaposliti okrog 4 odst. aktivnega kmečkega prebivalstva izven kmetijstva. Če ga vsaj 4 odst. ne izločimo, se dispariteta dohodkov povečuje. Če

bi Slovenija vsako leto reducirala 4 odst. prebivalstva, bi v letu 1990 še vedno imeli 8,5 odst. kmečkega prebivalstva, kolikor ga ima danes Svica. Če npr. Zahodna Nemčija ne reducira vsaj 4,5 odst. kmečkega prebivalstva na leto, ohranja dispariteto. Samo nad 4,5 odst. zmanjševanja prebivalstva zmanjšuje razliko v dohodkih. Če bi Nemčija letno zmanjševala nad 6 odst. prebivalstva, bi v 10 letih dosegla izenačenje dohodkov. Druga ilustracija: če bi pri nas hoteli imeti vse kmetije z 10 ha obdelovalne zemlje, bi ostalo v 15 do 20 letih samo še 50.000 od današnjih 83.000 čistih kmetij (183.000 stacionarnih), to je za 75 odst. manj, kot jih imamo danes. Če bi hoteli doseči to, kar načrtuje Manshold, potem bi imeli leta 1980 ca 1,6 odst. kmečkega prebivalstva pri taki velikosti kmetije, kot jo predvideva Manshold. Tega nima nobena država na svetu. Tak razvoj predvidevajo ZDA za leto 2000.

Torej ne kaže sprejemati brez pomislekov ne enih ne drugih konceptov, in sicer zaradi skromnih zemljiških možnosti. Naše kmetije so namreč v poprečju 2- do 3-krat manjše od zahodnoevropskih.

Poglejmo sedaj naša predvidevanja. Če bi se družbeni produkt dvignil za 7 odst. na leto, in če bi predvidevali stopnjo dohodkovne elastičnosti za prehranske proizvode (0,35 odst.) ter stopnjo letnega prirastka prebivalstva (0,8 odst.), bi poraslo povpraševanje po prehranskih pridelkih za 3,3 odst. na leto.

Za predvideni razvoj slovenskega kmetijstva in živilske industrije bi morali imeti v naslednjih 20 letih na razpolago 11 do 14 milijard novih dinarjev, t. j. 550 do 700 milijonov din letno. To je nekolikokrat več, kot smo za kmetijstvo dajali doslej. Lahko si predstavljate, kako težko je rešiti agrarna vprašanja in kako veliko kapitala je potrebno za to.

Posebno skrb pa je treba posvetiti konceptom regionalnega razvoja kmetijstva, ker so naša območja zelo raznolika. Čimdalj bomo odlašali, temveč sredstev bomo potrebovali, kajti neurejenost vprašanj in zakasnitev imata svojo ceno. Nazadnje se moramo zavedati, da je razvoj kmetijstva najbolj odvisen od celotne gospodarske rasti.

*Naša produktivnost ni za audije in mercedese, pač pa za fičke, če merim zunanji izraz potrošnje z »avtomobilskim«
dinarjem. Preveč trošimo. Ta miselnost je zaradi sistema inflacije in še nekaterih drugih elementov globoko zasidrana. Mnogo več sredstev bo potrebno usmeriti v investicije. Osnovna modrost, ki bi jo morali dojeti, je varčevanje. V zvezi s tem bi se morali odločneje boriti za stabilno valuto, ker varčevanja brez nje ni.*

ERVIN KRZICNIK

Zmanjšati osip v osnovni šoli na najmanjšo mero — ali smo to sposobni napraviti? Nedvomno smo. Spremeniti moramo le negativno pojmovanje vloge in mesta osnovne šole v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu. Ko smo nižjo gimnazijo vključili v osemletno obvezno šolo, smo prenesli vanjo tudi mnoge negativne pojave, npr. tega, da je osnovna šola selekcijskega značaja. Osnovna šola je masovna splošnoizobraževalna ustanova, ki jo mora v normalnih pogojih končati vsak normalen otrok. Velik del ljudi pa meni, da je to že prva stopnja selekcije. Na ta način zapiramo dobršnemu delu naše mladine pot v prihodnost.

Pripravljamo trenutno revizijo predmetnika in učnega načrta. Zlasti slednji je eden izmed elementov, na katerem je nekaj krivde za tak položaj. Z akcijo Sto let — sto šol, ki se lepo razvija, bomo v prognoziranem času dosegli bistveno izboljšanje materialne osnove. Osnovno šolo moramo usmeriti od sedanjega izrazito spominskega, na faktilih in grmadnju dejstev temelječega sistema v sistem šolanja za življenje, tako da bo vsak človek sposoben najti podatke, ki jih bo potreboval.

dr. VLADIMIR BRACIC

SLOVENIJA V PRIHODNOSTI

Kot kaže, republika v letu 1970 ne bo zmogla razrešiti nekaterih nalog s področja socialnega zavarovanja, ki ga ne proučujemo kompleksno. Obstajajo področja, ki so sploh »nepokrita«. Mednje prav gotovo sodi KMEČKO ZAVAROVANJE, prav tako pa tudi nenehno zviševanje nekaterih življenjskih stroškov in s tem v zvezi relativno zmanjševanje pokojnin, vprašanje socialnih podpor itd. Razrešitev nekaterih od teh vprašanj je življenjskega pomena za našo družbo. Kako je potem sploh mogoče, da obstajajo predlogi, po katerih se naj programiranje teh področij prestavi v leto 1971 in še dalje?

Dr. VLADIMIR BRACIČ

Nedvomno je, da republika v letu 1970 ne bo mogla razrešiti vseh problemov, kajti to je odvisno predvsem od materialnih osnov, ki jih ne moremo preseči v enem letu. Zato je pomembnejše kot govorjenje o razreševanju to, ali smo se orientirali dovolj trdno in jasno, da probleme začnemo reševati. Važno je, kako smo jih zastavili, kakšen program smo si naredili. Menim, da bi ne mogli biti preveč kritični, a tudi ne preveč pesimistični. Letos resnično nismo dovolj spregovorili o kmečkem zavarovanju, vendar smo ga registrirali kot neposredno nalogo, ki jo moramo razrešiti v sklopu celotne problematike kmetijske in socialne politike. To je naša trdna in jasna orientacija. Nujno je, da kmečko in zdravstveno zavarovanje izboljšamo ter izpopolnimo in v doglednem času kmetu zagotovimo pokojnino. Ta naša orientacija je vezana na objektivne možnosti in na splošno politiko kmetijstva ter na reševanje socialnih problemov. Pripravljamo nov zakon o zdravstvenem zavarovanju prebivalstva v Sloveniji, ki bo temeljil na zveznem zakonu, prav tako pa tudi nov zvezni zakon o pokojninskem zavarovanju, ki bo v to sfero prinesel nekatere nove poglede in možnosti razreševanja. Seveda vsak premik na tem področju zahteva veliko finančnih sredstev. To pa je že drugo vprašanje.

Po vojni smo ob hitrem razvoju baze zanemarili družbene službe. Kljub pozitivnim premikom po letu 1956 nekatera področja očitno zaostajajo. Na splošno se osebni standard dviguje hitreje kot družbeni.

Ali ne bo to v našem socializmu kmalu osrednja dilema? Končajmo z mislijo, da je ena izmed značilnosti socializma sorazmerno visok družbeni standard kot osnovno blagostanje vseh ljudi.

Kaj pa pri nas?

Ko smo pred leti nekoliko favorizirali osebni standard kot stimulacijo, smo dosegli velike uspehe. Ljudje so se začeli bolj aktivno udeleževati, več so delali, bolj so se vključevali v naše gibanje. Mogoče odnos med osebnim in družbenim standardom doživlja določeno krizo, saj se slednji dviguje počasneje kot osebni.

Zato bomo zelo verjetno morali v prihodnje nekoliko regulirati stvari, seveda ne tako, da bi zmanjševali osebni standard. Poiškati bomo morali nove oblike, s katerimi bomo del osebne standarda usmerili kot aktivni prispevek posameznika skupnosti pri reševanju družbenih problemov. Vendar ne bomo zmanjševali osebnih dohodkov v nekem podjetju zato, da bi organizirali takšno ali drugačno dejavnost. To se bo odvijalo ob zavestni orientaciji delovnega kolektiva, da se sam ne bo mogel razvijati, in da ne bo imel perspektive, če ne bo vlagal sredstev v izobraževanje kadrov. Se pravi, da gre za samoupravno dogovarjanje in spoznavanje nujnosti medsebojnega povezovanja. Ne izključujem tudi možnosti, da bomo vključili v te procese neke instrumente, ki bodo družbenemu standardu zagotovili večja sredstva in razrešili prevelike socialne razlike. Tako bomo omogočili nadarjeni mladini šolanje, zgradili bomo dijaške in študentske domove. Ena od značilnosti socializma je sorazmerno visok družbeni standard, splošno blagostanje ljudi.

Da bi to dosegli, bo potrebno marsikaj razrešiti, toda ne enostransko, tako kot na vzhodu, kjer so sicer dosegli visok družbeni standard, je pa po drugi strani osebni standard tako nizek, da zaviralno vpliva na nadaljnji razvoj, torej na dvigovanje družbenega standarda.

Iz besed študentov sem razbral, da niso zadovoljni z osnutkom koncepta dolgoročnega razvoja, in da je ta preveč mlačen, ohlapen, da se izogiba konkretnim rešitvam. Studentje pričakujejo konkretno akcijo, bolj odkrito besedo, skratka večjo agresijo. V veliki meri se strinjam s tem, da postavke našega razvoja niso dovolj koncizne.

ERVIN KRŽIČNIK

IZOBRAŽEVANJE IN RAZVOJA - POČASI ALI HITRO?
KMETIJSTVO - REZERVATI REVOLUCIJE?
KULTURA, KULTURNI INSTITUCIJE - DA ALI NE?
ALI BODO ZARADI SE BOLDI DOGAJA REVOLUCIJE?
ALI BO DENAR ODLOČAL ZA NABAVLJANJE ŠTUDIJA?
DO KUSCA KMET SE ZAPREJ SIMOLTO ZA REVOLUCIJO?
PRIVITE IN POVEJTE KRITIZIRAJTE RUŠITE GRADITE
Slovenija v bodočnosti tvoja in naša
VAŠIMO VAS NA TRUBUJO

Drago Jančar

Zdi se mi zelo dobro, da se je institucionalizirala pogumna miselnost, ki presega naša ozka obzorja, ki je drzna in iščoča. Takšen sproščeni način mišljenja, kakor smo ga imeli priliko slišati od prejšnjega govornika, danes srečujemo marsikje, če ni postal že kar obvezujoč model mišljenja in ravnanja slovenske politike. Imenitno je, da presegamo uokvirjene in ustaljene absolutizirajoče vizije o naši poti v socializmu, vendar se mi zdi, da se poraja nevarnost, ki pravzaprav ni nič novega, ki sodi čisto v okvir tradicionalnega slovenskega mišljenja. Videti je, da se je oblika spremenila, vsebina pa ostaja ista.

Gre torej za vprašanje o absolutnih vrednotah, o nekih romantičnih vizijah, ki so zazrte bodisi v prihodnost bodisi v preteklost. To so vrednote kot npr. socializem, demokracija, narod, svoboda, enakost itd. (Kermavner bi jih vse zapisal z velikimi začetnicami.) Tovariš Kržičnik je tem absolutom zoperstavil tehnologijo, znanje, svobodno delo, zlasti pa razum (spet vse z velikimi začetnicami). Ideološki odnos naj bi bil že s samim takim dejstvom presežen, vendar je vprašanje, če je to res. Vzemimo vprašanje naroda. Mislim, da je tov. Kržičnik o tem še posebej konkretno spregovoril. V mislih imam namreč nacijo kot anahronizem, kot zgodovinsko kategorijo, ki jo današnji čas s svojimi manifestacijami (tehnologija, razum, znanost) presega; če je že ni, se bo to zgodilo menda v najkrajšem času. V tej zvezi mi je prišel na misel referat Vojana Rusa s sociološkega simpozija v Mariboru, ki mu je dal avtor naslov Narod kot zaviralni faktor družbenega razvoja. Ni moj namen govoriti o tem referatu; omenjam ga zavoljo značilnega naslova, ki je sam po sebi dovolj zgovoren. Hočem povedati, da mišljenje, ki nam ga tukaj razlaga tov. Kržičnik, nikakor ni osamljeno, da se je iz krogov nekaterih intelektualcev prebilo v politične strukture, se institucionaliziralo in temu primerno je pričakovati tudi ravnanje slovenskih politikov — spomnimo se na govornikovo misel, da bo treba temeljito razmišljati o tem, kako se bomo tej absolutni kategoriji, tej zaviralni determinanti v 10 ali 15 letih defini-

tivno prisiljeni odpovedati. Poskušajmo se tej miselnosti približati še z druge strani. Če je narod kot zgodovinska kategorija anahronizem, če je zaviralni faktor tega vseobsegajočega in čudovitega ekonomskega in družbenega razvoja, če je sentimentalizem, če je čista romantika — zakaj se še vendar obotavljamo in ga ne uklenemo? Nova razmerja, ki sproščajo silovite ekonomske premike, kakršni se dogajajo v sodobnem svetu, segajo seveda v širša razmerja, presegajo nacionalne okvire. Znanost in tehnologija sta univerzalni. In že samo to dejstvo, ta argument bi naj zadostoval za trditev, da je tradicionalna miselnost o narodu presežena. Zdi se mi, da smo tu na hudo spolzkem terenu.

Res je, celo nadstavbo moramo s strahotnimi stroški vzdrževati za ceno svoje avtentičnosti. Toda ali ni v podobnem položaju tudi danski, norveški, hrvaški, makedonski, slovaški, celo švicarski in še kateri narod v Evropi? In ali niso tudi Baski, Katalonci in Bretonci na tem, da bi po maknili zgodovino nazaj, ko se borijo za to, da bi se kot samostojni osebki začeli uresničevati na neki višji stopnji v okviru državne skupnosti, ki bi utemeljevala neko zgodovinsko in kulturno voljo? Ze ta dejstva govorijo o tem, da je narod realiteta, s katero je v današnjem svetu treba prav resno računati. Stvar mojega osebnega odnosa je, če rečem, da narod prav zagotovo ne bo še tako kmalu presežen, in da me nobena utopijska vizija o tem ne more prepričati. Toda dejstvo, da danes narodi so, in da je treba z njimi računati, je neizpodbitno. In ravno zato me preseneča kratkovidni idealizem nekaterih slovenskih sociologov in politikov, ki bi radi to, kar se je stoletja gradilo v imenu nekega družbenega in ekonomskega napredka, kar čez noč uklinili. Trezen sociolog, še zlasti pa politik, bo vendar z dejstvi, ki v tem svetu so, računati in svoje ravnanje uravnaval glede na njih. Računati je treba s temi stvarmi, pa če se še tako kažejo kot (zaviralna) protislovja in anahronizmi. Bistvo te miselnosti torej ni tako napredno, kot se na prvi pogled kaže, ampak je ostalo natančno v okvirih tiste tradicionalne (utesnjene) misli, proti kateri se hoče boriti. Saj je menda očitno, da taka miselnost po dobri stari slovenski navadi vse skupaj zopet absolutizira, namesto starih absolutov vzpostavlja nove in se niti za korak ne premakne iz tega sklenjenega kroga (glej članek Vojana Rusa v Teoriji in praksi). Vprašanje se odpira drugje. Kak revolucionarni premik v neka povsem nova razmerja ni mogoč. Vprašanje je, kako bomo zmogli nacionalno skupnost kar najbolj zgledno urediti, jo funkcionalizirati. Proti tehnologiji, ki presega nacionalne okvire, pa menda nihče nima nič. Zdi se mi, da si narod in tehnologija ne stojita diametralno nasproti, da nista v nenehnem prikritem konfliktu, kakor bi nam nekateri radi dopovedali. Videti je, da se eno dogaja v sferi iracionalne zavesti (mislim, da s tem nisem natančno povedal, kaj imam v mislih, pa upam, da me

razumete), drugo pa v sferi čistega empiričnega, preverljajočega in svet preurejajočega razuma. Toda v imenu česa govorimo danes, ko se pogovarjamo o Sloveniji v prihodnosti, o slovenskem kmetijstvu, o slovenskem šolstvu itd., če ne ravno v imenu te iracionalne zavesti? Zato pravim: zavest o narodu kot o zgodovinski, kulturni, človečanski volji naj bo mirno še naprej to, kar je bila doslej, brez strahu za tehnologijo in znanost. Ko pa bodo tudi drugod spoznali, da v teh rečeh ni nobene vrednote, ki bi osmišljevala človekovo bivanje, ko bodo tudi drugi narodi, predvsem večji, pokazali in dokazali, da je narod zgodovinski anahronizem, na katerem se ne izplača vztrajati, lahko to mirne duše storimo tudi mi.

pohlevni študentje

Utopijo, da bi naj bili vsi člani neke organizacije delavni ali v funkcionarskem besednjaku aktivni, smo študentje kot organizirana skupina zavrgli, čeprav jo druge organizacije še vedno razglašajo. Že zdavnaj smo spoznali, da nam struktura stare politične organizacije ne ustreza. Organizirali smo se v študentsko skupnost, katere člani so po statusu vsi študentje, in ki temelji na načelih pluralizma ter aktivne družbene angažiranosti. Če je borba mnenj in argumentov osnovno gibalno našega dela, potem je logično, da politiko te skupnosti lahko kroji le aktivni del študentov, pa čeprav so v manjšini.

Vse to je več ali manj znano, prav tako kot sta struktura in način dela študentske skupnosti znana Francetu Forstneriču, avtorju članka Pohlevni študentje, ki je bil objavljen v Večeru, dne 23. junija 1970. Če izhajam iz uvoda, bi bilo logično, da se z vsemi ugotovitvami v tem zapisu strinjam. In tudi se, vendar ne s takšno interpretacijo, s takšnimi končnimi mislimi, ki jih vsebuje članek, in ne v povezavi s tribuno Slovenija v prihodnosti.

Strinjam se, da je tribuna manjkala revolucionarna ost, vendar je zbudila v javnosti veliko zanimanje, in sicer ne samo zaradi domiselne reklame, pač pa tudi zaradi vsebine in odmevnosti v strokovnih in političnih institucijah. Ne moremo mimo ugotovitve, da je metodološki postopek organizacije te tribune v skladu s konceptom študentske skupnosti. Ožja skupina je lahko poskrbela samo za organizacijo, določila okvirno vsebinsko razsežnost, od prisotnih pa je bila odvisna stopnja revolucionarnosti, politična usmeritev itd. Sicer pa je tribuna omenjenemu sestavku tako in tako služila samo kot povod za razmišljanje o mariborskih študentih.

Da je študentsko gibanje v Mariboru drugačno kot v Ljubljani, da so zahteve beograjskih študentov drugačne od zagrebških, je resnica, ki je nihče več ne izpodbija. Od kod razlike med Mariborom in Ljubljano? Razlike so, ker so logične in nujne. Socialna in regionalna struktura, vsebina in način študija na mariborskih šolah, Maribor s svojim družbenim okoljem — vse to ustvarja razlike. V Mariboru ni družboslovnih fakultet ne študija politologije. Zatorej ni čudno, da so akcije mariborskih študentov konkretnije, da imajo krepkejšo socialno poanto, da so manj kompleksne itd. Mariborski razumniki bi to morali spoznati že zdavnaj in seveda tudi upoštevati, kadar z ihto govorijo o delu študentov.

Ob upoštevanju vseh teh dejstev je primerjava med Ljubljano in Mariborom nesprejemljiva in — kadar izhaja z enakega izhodišča — že v osnovi zgrešena. Pa vendar tudi mariborski študentje nismo nikoli preveč očitno capljali za dogodki. Večkrat smo celo presegli sindikalizem, ki je pogost v drugih centrih, in ustvarili nekaj lastnih projektov, med njimi odnos do zamejskih Slovencev, do nerazvitih območij itd. Vse skupaj

pa je prevečala močna socialna angažiranost. Priznam, da smo se kljub vsemu v tem trenutku znašli v situaciji, ki grozi, da se bo konstituiranje nove organizacije zrušilo, njena moč in vpliv pa zmanjšala. Rešitev je le v tem, da odločno obsodimo sindikalizem. A tudi Forstneričevo zgledovanje po ljubljanski revolucionarnosti nam ne bo koristilo.

S. Gerič

ali republiška izobraževalna skupnost ni prehitela časa?

Vedno znova ugotavljamo, da veliko število študentov živi v izredno slabih stanovanjih, da je veliko podhranjenih, da je število študentov nesorazmerno razdeljeno po regijah, da je premalo iz delavskih in kmečkih družin, da je nek minimalni standard pogoj za normalen študij. V te ugotovitve je padla odločitev RIS o prehodu na ekonomske cene stanarin in prehrane študentov z enostavno obrazložitvijo, da bodo štipendije in posojila temu primerno večja.

Vprašujem se:

- kdo zagotavlja, da se standard študentov ne bo znižal,
- da se regionalna in socialna struktura, ki sta že tako neprimerni, ne bosta še poslabšali,
- kdo jamči, da bo lahko nadaljevala šolanje res vsa sobna mladina,
- da med študenti ne bo podhranjenosti (spomnimo se, koliko ljudi prav zaradi tega boleha na prebavilih in koliko to družbo stane),
- da študentom ne bo treba poleg učenja s fizičnim delom ali honorarnimi zaposlitvami služiti sredstva zato, da bodo lahko opravljali svojo osnovno dolžnost, se učili? Brez dvoma je spet prišla do izraza naša stara praksa, ko govorimo eno, delamo pa drugo. Lahko je nekomu (tokrat RIS) sprejeti sklep, da prihrani nekaj milijonov. Vprašujem pa se:
- ali je to za družbo res koristno,
- ali se bodo ta sredstva, naložena drugje, res bolje obrestovala in vračala,
- ali ni znanje in čim več izobražencev edina pot in zagotovilo za naš razvoj in za blaginjo našega naroda? Lahko je nekomu nekaj skleniti, toda za to, ali bo to dobro ali slabo, so potrebne temeljitejša razprava in študije.

Drži, sredstva za štipendije in posojila ostajajo neporabljena; toda, ali je kdo analiziral vzroke za to, ko pa vemo, da po drugi strani veliko študentov dobesedno životari?

Ali niso morda eden izmed vzrokov merila za podeljevanje in vračanje?

So ta merila res tako progresivna in stimulatívna, ali ne silijo mladih, da postanejo knjižni molji, ali jih ne odvrtaajo od izvenšolske dejavnosti, ker je edino merilo za podeljevanje in vračanje poprečna ocena izpitov? Če bi dali na tehtnico družbene koristnosti študenta z oceno 5 in študenta z oceno 3, ki pa se je tudi izvenšolsko udeleževal, bi se jezilek brez dvoma nagnil v korist tega »slabšega« (ki mora za kazen vračati polovico posojila).

V ustavi je zapisano: »Delo in rezultati dela so edino merilo za položaj in vlogo človeka v družbi«. Zakaj se torej ne upoštevata tudi tisto, kar je mlad človek naredil izven šolskih klopi, če je družbeno koristno? Zakaj ne bi šola dala tudi cene tega dela?

RIS bo torej sorazmerno s povečanjem stroškov povečala posojila in štipendije, toda kdo zagotavlja, da bodo enako storili tudi ostali štipenditorji? Bo to rešeno z družbenim dogovorom, ki je v pripravi? Upajmo!

Ne nasprotujem prehodu na ekonomske cene, vendar menim, da se lahko za tak korak odločimo šele takrat, ko je vse pripravljeno (najprej torej povečajmo sredstva). Ni primerno, da bi bile prihodnje generacije prizadete na račun sedanjih kakor tudi ne sedanje na račun prihodnjih. V. S.

radikalnejše spremembe

Poleg priznanja, da je razvoj višjega oz. visokega šolstva v Mariboru najpomembnejši korak v pretekli fazi reforme visokega šolstva na Slovenskem, moramo imeti pred očmi, ko prehajamo v naslednjo fazo reforme, da v pogledu uspešnosti študija nismo boljši od drugih fakultet in univerz. To vsekakor pomeni, da so bili naši napori v preteklosti premalo usmerjeni v intenzifikacijo študija.

Razlog, da v pogledu intenzifikacije in večje uspešnosti študija nismo dosegli več, je, po mojem mnenju, tudi v tem, da reforme visokošolskega študija ni mogoče izvesti po poti postopnega dopolnjevanja, kot smo to hoteli, ampak le z radikalnimi spremembami.

Radikalne spremembe bi morali izvesti predvsem na tehle področjih: obiskovanje predavanj in drugih oblik pedagoškega dela, preverjanje znanja, učna snov in učni pripomočki ter obremenitev študenta s predavanji.

Ukiniti bi morali obveznost obiskovanja predavanj in namesto tega uvesti obvezno aktivno kontinuirano delo študenta oz. sodelovanje študenta in profesorja. Tisti študentje, ki ne bi aktivno sodelovali, ne bi imeli dostopa k predavanjem, saj bi le motili delo.

To pa zahteva drugačno preverjanje znanja kot danes, ko po predavani snovi sledijo izpiti. Tudi preverjanje bi moralo biti kontinuirano, t. j. vključeno v proces poučevanja in aktivnega dela študenta. Večina študentov bi dobila zaključno oceno na osnovi sprotnega ocenjevanja znanja, le slabšim bi dali na koncu še možnost, da si z izpitom popravijo oceno. To seveda pomeni, da študentje sproti utrdijo predelano snov, da se predhodno seznanijo z materijo, ki bo obravnavana, da izdelajo od enega do drugega predavanja »domače naloge« in podobno. Dana mora biti tudi možnost, da se študenta, ki ne dela, izključi iz nadaljnega študija.

Takšna radikalna sprememba v načinu preverjanja znanja pa zahteva druge, že prej omenjene spremembe.

(Pripomba: sprememba v načinu preverjanja znanja je, po mojem mnenju, centralno vprašanje reforme pedagoškega procesa na visokih šolah. In še to: primata v tem oziru ne bi osvojili, ker se taka metoda že uporablja na vzhodu in zahodu, čeprav še bolj izjemoma.)

Tako intenziven študij, kot ga zahteva obravnavani način preverjanja znanja, ni mogoč brez skrčenja učne snovi. Seveda ne gre za krčenje na račun bistva, ampak na račun balasta, ki po nekaterih mnenjih dosega tudi četrtino sedanje

snovi, obravnavane na univerzah. Za sproten študij pa je treba zagotoviti študentu racionalno selekcionirano učno snov v obliki optimalne kompilacije vsega bistvenega, kvalitetnega in aktualnega, kar je na ustreznem področju dala znanost. Skripti bi profesorji torej ne pisali kot znanstvena dela za svojo habilitacijo, ampak kot pripomoček za aktivno delo študenta.

Med ukrepi reforme je treba izvesti tudi relativno zmanjšanje predavanj. Obremenitev študentov (30 ur predavanj in vaj, kar pa na nekaterih šolah dejansko prekoračujejo) je prevelika, če računamo, da jih čaka še priprava za (klasičen) izpit. Ta tedenska obremenitev pa postane sprejemljiva, če so v te ure vključene tudi priprave za izpit oz. samo preverjanje znanja v obliki, o kateri je bilo govora. Tako bi bil študent doma manj obremenjen z dodatnim, individualnim študijem, kar da manjšo obremenitev v celoti.

Takšne spremembe niso lahke, ker zahtevajo kvalitetnejše delo profesorja in študenta (čeprav ga je po obsegu manj). Vendar so realne možnosti za uspeh, če se dela s prizadevanostjo lotimo oboji, ne čakajoč na družbene ukrepe.

Rudi Crnković

oda malikom

niso mi dali denarja
niso mi dali ljubezni
niso mi dali marjetice

niso mi dali gena očeta
niso mi dali gena matere
niso mi dali gena brata
niso mi dali gena sestere

niso mi podarili rodovnika

niso mi dali jaht
niso mi dali vil
niso mi dali limuzin
niso mi dali kanarskih otokov

niso mi dali denarja
da bi te odkupil pticam
niso mi dali marjetice
da bi ti jo uvezel v glavo
niso mi dali rodovnika
ne jaht
ne vil
ne limuzin
ne kanarskih otokov

d a l i s o m i ž i v l j e n j a

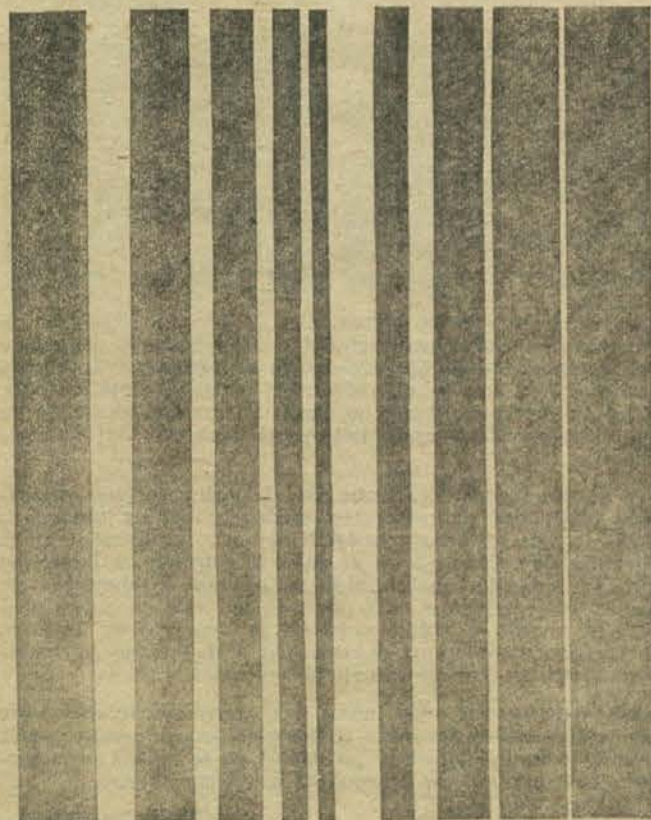
niso mi dali boga in
niso mi dali azila in
niso mi dali sreče in
niso mi dali črnih las in
niso mi dali črnih oči in
niso mi dali dolgih nog in

d a l i s o m i ž i v l j e n j a

pustili so da so moje oči
pristanisce v katerega
hodijsko unirat ladje
pustili so da se objemata
na mojih ustnicah dva
gola homoseksualca
pustili so da se utapljam
v morju
oranžnih solz

p u s t i l i s o m i ž i v l j e n j e

niso mi dali piti
v usta so mi vsuli peska
niso mi dali jesti
v usta so mi vsuli peska
niso mi dali govoriti
v usta so mi vsuli peska

30. junija 1970 je bil v salonu Rotovž recital poezije mladega pesnika Vladimirja Gajška.

V. A. GAJSEK:

dežela nožev

Pred nedavnim je prišla na knjižni trg tretja pesniška zbirka mariborskega avtorja Vladimirja Gajška. Pri Can-karjevi založbi v Ljubljani je izdal zbirko s naslovom Dežela nožev. Najnovejša Gajškova knjiga pomeni v prvi vrsti korak naprej h globljim družbeno kritičnim, a tudi osebnopovednim motivom. To je poezija zbežnosti in razkroja. Njene barve so temne in resignirane. Avtor je še vedno središče sveta in upira se popredmetenju z obupnimi klici na pomoč. Kakor mala bela miš iz zadnje pesmi »bega sem in tja in ne najde izhoda k soncu in je blizu poslednjih lačnih durik. Gajškova poezija torej še vedno izraža človekovo tradicionalno razdvojenost, le da na dovolj svojstven način.

Gajškov svet je bil od kraja liričen v smislu stare kitajske poetične šole. Pesniško preoblikovanje, ki je sledilo prvim korakom, pa dokazuje, da Gajšek ni mogel dolgo dihati v omejenem, samo osebnopovednem prostoru. Njegovo zanimanje se je usmerilo h globljim osebnim in družbenim protislovjem. Takšna usmeritev je terjala drugačno oblikovalno tehniko in izrazitejšo besedno-pojmovno gradivo. To si je pesnik razmeroma hitro pridobil, znal pa je izkoristiti tudi svojo sposobnost asimiliranja obstoječe literarne dediščine. To je opazno tudi v tretji zbirki. Večkrat zasledimo v Gajškovi poeziji zanimive pomenske razsežnosti, ki zaživijo brez zavestnega avtorjevega premisleka, brez racionalne straže, pač kot posledica izpovedovalne ali pripovedovalne spontanosti. Pripovedovalne pravim zato, ker je za Gajškovo poezijo močno značilno nekonzolidirano kopičenje yerznih faktur. Če se ne prepustimo nedvomnemu čaru te poetične sproščenosti, marveč jo skušamo izmeriti vsaj z merilom funkcionalne estetike, potem bi si želeli ostrejšje škarje v avtorjevih rokah. Prepričan sem namreč, da je lirski pesem toliko boljša, kolikor bolj je jedrnata sinteza, analizirane stvarnosti zunaj ali znotraj ustvarjalca.

Gajškova pesniška zbirka je razdeljena v šest ciklov, ki tematsko niso strogo ločeni, a kljub temu dajejo knjigi primeren ritem. Kljub občasni gostobesednosti je Gajškovo poetično tkivo polno presenetljivih obratov in kombinacij ter zanimivih idejnih gnezd. Zato se pri branju večkrat najdemo v resonančnem sozvočju s pesnikom. Ta ali ona pesniška ptica mu vselej zapoje, pa četudi dostikrat iz prekošatega grma. Za platnice svoje knjige si je Gajšek izbral izsek iz morbidne slike slovenjega slikarja Jožeta Tisnikarja, s čimer je še dodatno uglasil svoje pesniško delo. Slavko Jug

living theater SNG

Situacija slovenskih narodnih gledališč je dosegla ideološko krizo, v kateri je zavzela temeljno mesto demitifikacija individualnih, nekvalno-ritualnih in družbenih odnosov. Individualni, se pravi življenjski pogodi pomenijo vsekakor značilno vročo temo vsakodnevnih, a racionalnih komunikacij. Vse se dogaja legalno: občinstvo postaja subjekt. Tako ni več oder tisti, ki bi naj usmerjal klasične, romantične in kvazirealistične teme gledališča v razvojni koncept, temveč so v volji do moči pojasnjene individualne težnje po samouveljavitvi. Individualno je torej kartezijansko vzeto, legalno. Birokratski stroj, ki je v umetniških sferah in organizacijah označen s kočkovarjem, ni samo neumesten, ampak vseprej ponizjujoč. Umetniki namreč niso zgolj fiziološka bitja, ki bi mehanično, avtomatično upravljale stroje ali samoupravni sistem. Individualna svoboditev dela zatorej ni v PRODUKTIVNOSTI, temveč predvsem v najširše razvitih KULTURNIH RAZMERAH, antropologijah in znanstvenih ideologijah. Seveda je vsakdanji človek velenjen v verigo kulture kot subjekt, ritualno-seksualni odnosi pa so predvsem v skupinskem žriveniškem obhajilu, v katerem in s čez katerega se individualna moč spreminja v psihično napetost, paranoično umetljenje. Legalna individualnost je

anarhična; notranji psihični svet odru torej pogojuje tabu in licemerstvo. Vendar pa je za njijo potrebna skupina somišljenikov, ki ne uzakoni širine denja. Nasprotno: zoži se politični aspekt, ki je čisto žrtvoje. Žrtvenik subjekta je namenjen skupinskim mitom in kolapsam, individualno in ritualno pa se spremeni v družbeno. Družbena moč gledališča pa je kaj? Je kriza gledališča s meza? Zakaj je odstopil Tarni smayner, zakaj so protestirali igralci že mnogo prej (npr. Stas Severi)? Kako to, da odhajajo gledališki igralci (Anton Petje, Lidana Bratuževa, Stanko Potisk, Ivo Leskovec) iz SNG Maribor? Ali res zgolj zaradi umetniške svobode in sodelovanja z avtorji, ali zaradi vsesplošne »umetniške« konjunkturo? Vsekakor je v sedanjih pogojih gledališče težko upravljati. Se težja pa je dimenzija samoupravljanja v gledališču, ki se zdi skoroda hegcljansko. Gre namreč za AVTONOMIJO umetnosti in s tem za svobodo kreacije. Slovensko gledališče — ali je to še vedno narodno gledališče? Kakšne volje narodovega, zgodovinsko in kulturno omogočenega gledališča? Slovensko — to je subjekt. Narod — to je projekt. In gledališče — to je objektivna kriza. Kriza je gotovo socialno patološki pojav. Prek škandala do umetnosti, prek uspeha do umetnosti. To je dandanes mnogokrat parodirana, ki jo beremo in se ob njej vzemirjamo iz dneva v dan. Če se bo kriza gledališča sprevedla v škandal, če bodo umetniki dobivali dohodek (plače) po učinku, kot da bi stali za komatičnimi napravami ali za brijskimi stoli, če bo boginja kija pijana od zunanjega — »družbenega« blišča in bo ostal brez telesa, tedaj moramo pričakovati, da bo slovenski narod podoben kasarni ali priporu. Vsekakor pa se bo zgodilo, da v krizi gledališča zrastle gledališče krize v družbenem in prostoru. Ce ne vedežujemo iz rok, politično razkrojilo male stvari prav tako kot velike stvari potrebujejo le velike besede. Una solus est salus vladimir gajsek

DIMENZIJE RAZŠIRJENIH PROSTOROV

krajina in politika

Če pogledamo v filozofijo zgodovine, opazimo, da se je zgodovinski tok usmerjal v vse večje prostorske razsežnosti, da je terjal vse večjo in boljše prostorsko izpolnitev orodij in orožij in, navsezadnje, da je obna napredoval v obratnem sorazmerju do svobode. Spreminjanje je postalo bistveni subjekt družbe, vendar le na način objektivnih razmer, ki se postavljajo v ospredje skoroda same po sebi. Se pravi, da prostor, ki je zaobsežen zunaj časovnih relacij, mora vsebovati izhodiščnih točk za spremembo in napredovanje v zgodovini. Napredovanje v času starih Grkov so na primer vohale volje ob grških obalah, v času rimskega imperija se je zasežen Sredozemskem morju, kasneje svetovna vojna, tako da danes imamo in praznega prostora. Ali je vest o prostoru dovolj jasna, da bo polagoma uničila agresivni človek sam odgovoren za svoj politično temeljno vlogo? Kakšna je politična naloga tepr načel v zlonamerne živimo v času planetarnih revolucij, a še zmerom smo vezani na krajino, na svojo deželo, na svoj jezik, na svoj bistveni značilni subjekt. Tudi razlike med človek samo tuje na dopustu, sofisticiranih spon. Ker pa sta zvoča, ker so politizirajoči subjekti postaja svet enoplasten, enotim sprostene krajine dokaz, da je in v svoje življenje. Politik zato svojo zavzeto zavestjo išče prepričanje in ne ukazovanje — v sebi združuje idejo o zgodovinski spozna se na krajino, na socialno-nomske učinke in vzroke, v kateri Poleg tega ima politik še vizije o zatrti poti napredka. Slike politike. Od njenega urejevanja čutiljo, kakšna je mentaliteta v žic. To pa sedaj pomeni, da politična narodnostnega, zgodovinskega, ranega prostora. Politika zato ne mov (na primer socialno etičnih žlicami, ampak sočasno projektir se pravi, da URAVNAVA razme da je prostorsko in časovno. Dobro vemo, da danes področje krat pomeni zaseganje človekove ide. Ker pa je to zaseganje dimzi izhodiščnih krajinjskih točk, ki povezujejo protislovna sorazve ali svobodi tako postaja. Vprašanje o svobodi tako postaja. Mar ni temeljna vloga politike p mezne relacije na splošnih humi narave pač ni več, pa tudi ljudi ali dodati, če humanitarne narav krajinskih-domovinskih čustvih. Politika je še zase tako relacija, ki povezuje naravne in človeške pogoje v usklajeni, trdni,

a zato zgodovinsko pomembnejši zavezanosti. Ta zavezanost je predvsem sociološki-ekonomski učinek, ki izhaja iz trenda. Politični trend je zato večplasten in večpomenski, skratka taktičen; krajino spreminja v bivalno domovino.

ESTETIKA KRAJINE — ALI PRIHODNOST

Kulturni razvoj človekovih možnosti in njegovega bivalnega prostora je odvisen od lastnih izkušenj, ekonomskih odnosov, standarda itd. Zato nastopajo praktična merila pri uravnavanju političnega izhodišča:

- krajina in gospodarski razvoj, tržni vplivi in tehnologija,
 - državne meje, carinske bariere in ekonomske »nadvlade« vesesil, projektiranje urbanistične ureditve krajin: gospodarski, solski, vojaški, stanovanjski, turistični in drugi objekti,
 - biološka ravnotežja v naravi, ceste, gostinski objekti, benetaske črpalke, zgodovinski-kulturni spomeniki itd.,
 - specifični geografski in zgodovinski vplivi posamezne pokrajine (npr. Slovenije),
 - kmetijskega-genus ločlj etnografski spomeniki, kulturno gospodarska dediščina,
 - družbena norma, zakon in demokracija, turizem, folklor in hortikultura,
 - družbena zavest in strokovna vest v institucijah in uradih,
 - gospodarski razvoj svobodnega delovanja tržnih zakonitosti, zdravstvena služba, realne družbene socialne potrebe,
 - vizija o prihodnosti in problemi ekonomike.
- Vsa omenjena merila jasno nakazujejo družbo prihodnosti, ki bo morala povezovali še tako specifične in enostranske panoge v eno družbeno plast ali v en družbeni model: v model svobode. Razgreti politično ozračje lahko pomeni neupoštevanje meril, ki smo jih upoštevali kot politično odločilne faktorje v bivalnu posameznika in družbe.

Kako pa se kultura in agresija pokažeta prostorsko? Dejanje kulture izvira iz erodija, agresija iz različnosti erodija. Gre torej za dve vrsti tekmovalnosti: za uspeh in borbo. Čim uspešnejša je politika, tem manj je »zagrizene« borbe, se pravi, tem več je demokracije in razumevanja med prebivalstvom neke dežele, tem več je bratstva, prijateljstva in enotnosti med narodi. Tako je ZDRUŽEVANJE osnovni pogoj politike prihodnosti, in sicer združevanje na vseh ravneh, od gospodarsko-ekonomskega faktorja pa do humanitarnega etičnega principa.

DIMENZIJE IN MOŽNOSTI

Sele človekova zavzetost je ustvarila kulturno-politično osnovo, da smo zgradili sodobno družbo, čeprav ohranjamo v sebi vzorčne značilnosti značaje prav tako kot predniki. Studentske skupnosti bi torej morale zavzemati v javnem mnenju in v politiki projektiranja svoje dimenzije, se pravi, odločiti bi morale o javnih in skupnih stvareh, prav tako kot odločajo o svojih medsebojnih odnosih. Seveda morajo biti medsebojni odnosi študentov v posameznih pokrajinah, mestih in skupnostih enotni, močni in zavzeti za skupno slovensko in jugoslovansko politiko. Dimenzije in možnosti bodo odločilne sele tedaj, ko bodo odločitve strokovno sistematične, dialektično povezane, in ko bodo skupne družbene zadeve last vseh demokratičnih socialističnih subjektov pri nas. Študenje se moramo zavzemati za realno politiko in taktično strategijo, ki bo omogočala povezovanje družbenega napredka s posameznimi dolgoročnimi cilji.

In še: kakšen naj bo profil znanstvenika? So znanstveniki, profesorji, doktorji itd. le subjekt, odtujen od drugih navzočih, pa zato nujnih praktičnih problemov? So intelektualci problem zase? Ugotovimo lahko, da pravi znanstvenik vzdržuje humor, lucidnost, invencijo, imaginacijo, strnjeno miselno osredotočenost, predvsem pa kaže razumevanje do sočloveka. Vsi namreč prav dobro vemo, da znanost in umetnost ne služita le v miroljubne namene, ampak sta sestavni del vojaških informativnih in formirano zaključnih enot. Znanost na ta način mnogokrat lahko uničuje (primer je vsa vojna tehnika v svetu, še posebej pa tehnologija vesesil), medtem ko se umetnost spreminja v propagando. Kultura univerze mora preprečiti vsak poskus delovanja »od zunaj«, se pravi, da mora skleniti vse družbene socialne diferenciacije po skupnem merilu in po družbenem delu.

Slovenska univerza ob visokem šolstvu razširja vse svoje silnice, da bi najprej oživila študentsko življenje in naši družbi preskrbela učinkovite strokovnjake, samoupravljavce in vodilni kader. To troje pa vsebuje temeljni razvoj svobodnega dela, pomeni osvobajanje iz spon starih predsodkov, po katerih naj bi se profesorji in sploh intelektualci zapirali v svoje kroge. Znani so bili, na primer, pojavi klikaštva in karierizma na račun političnih diskvalifikacij. Slovensko univerzo konstituira tudi slovensko visoko šolstvo in višješolske organizacije, ki se opirajo predvsem na kompleks visokošolskih zavodov v Mariboru. Ta opravlja pomembno vlogo kulturnega izobraževanja v smeri tehnične inteligence, ki se po svoji posebni orientaciji nagiba v tehniko in daje temu prednost pred humanističnim subjektom, tvorcem človeške zgodovine. Tako smo po vseh osnovnih principih kulture kot univerzalne univerze in njenih formalno-izvrševalnih oblik sklenili krog, ki se znotraj sestavka pretrga s tistimi avtorjevimi besedami, ko se izreče proti vsem bistvenim konstituantam. Te tvorijo našo arhaično, a vespovezujočo univerzo!

univerza kulture - kulturna univerza

Z nami in preko nas gre kultura v svet in se z nami postavlja proti nam. Toda kako? Kot vez med našimi dogovori ali kot tisti zakon, ki se v samem sebi preobrne in se ravna po svoji lastni moči? Univerza kot univerzalni steber kulture vzgaja, pa sočasno pozablja, da je bila sama vzgojena. Ne vprašuje po izhodišču, ki jo bistveno opredeli; v zgodovinskosti svoje lastne poti spregleda utemeljenost, zaradi katere obstaja. Postane institucija ali organ mehanično-tehničnega upravljanja družbe iz tistih trenutnih pozicij, ki jih narekuje prav tista moč, v katero se je razvijala. Sedaj tavamo v krogu, govorimo pa tudi o odtujitvi, ki naj bi jo s kulturno družbo preseglji. Iz dela postavljamo kulturo in ji dajemo nalogo, da se po dialektični poti zmagovalno vrne nazaj. Vsekakor je slovenska univerza kot družbenokulturna institucija mlada, prav tako kot je mlado slovensko visoko šolstvo. Vendar moramo poudariti, da je bila v slovenskem narodu vselej pojojena kulturna komponenta s političnimi smermi, ki so razvijale posamezna, torej usklajena področja na celotnem miselnem območju. To, kar je znanstveno svobodno delo ali kar naj bi bilo znanstveno utemeljeno, strokovno in široko razgledano delo, lahko zaradi svojevrstnih odtujitev zaide le v namišljeno birokratizacijo, se pravi v nekaj, kar zbuja pri študentih odpor, pri profesorjih pa rigoroznost.

Ce — dalje — zadenemo ob isto temeljno točko, ki še nam dozdeva najbolj boleča, tedaj ugotovimo, da naši strokovnjaki mnogokrat odhajajo v tujino na samo zaradi boljših prejemkov, ampak zaradi boljših pogojev pedagoškega in eksaktnega znanstvenega delovanja. Moč univerze — če nismo pesimisti — je torej prav v volji, da je zavest na poti, ki jo dočeta ves narod. Čim širše so namreč kulturne razmere, tem bolj in tem jasneje moremo pričakovati, da bodo strokovnjaki našli svojo odmevnost. Družbena odmevnost je torej enoplastno usmerjena v kulturni in znanstveni razvoj. Ta razvoj pa ni in ne more biti enostranski.

V salonu Rotovž razstavljata svoje fotografije ... in perspektivna profesionalna zagrebška fotografa Marija Braut in Peter Dabac. Razstavljenih je preko dvesto fotografij. V našem mestu si želimo še več takšnih razstav. Namesto kritike vam predstavljamo nekaj sličnic z razstave. Posnetki: B. Čerin

Reforma visokega šolstva je sestavljena, kompleksna, strokovno in družbeno-politično izredno zahtevna naloga, v katero se bodo — poleg znanstvenikov, pedagogov, drugih strokovnjakov in še posebno študentov — morali prizadevno vključiti tudi številni družbeni dejavniki izven visokošolskega prostora. Čeprav je načrt preoblikovanja visokošolskega izobraževanja zelo radikalen, po svojem bistvu celo revolucionaren, ni zadostna kakršnisi koli bučna in kampanjska akcija, ampak je potrebno aktivno in enotno gibanje visokošolskih delavcev, študentov in vseh s šolo tako ali drugače interesno povezanih dejavnikov.

blema kot akutnega in škodljivega družbenega pojava.

Dosedanji razgovori so nedvomno potrdili predvsem dve spoznanji:

— da sta dolgotrajnost študija in velik osip študentov najmasovnejša pojava ekstenzivnosti visokošolskega izobraževanja in vzgoje,

— in da je potrebno vključiti vse znanstveno-pedagoške potenciale in družbeno-politične sile v odločen boj za odstranjanje vzrokov tega problema.

Zato je tudi samo po sebi umevno, da moramo celotno politično aktivnost in strokovno prizadevanje snovati na teh dveh osnovnih prvinah. Kajti za kakršen koli napredek ni

pozitivna znanja in fakti, ki jih študent mora sprejeti in obvladati, da bi lahko razvil vse svoje intelektualne in kreativne potenciale, deloma že v času študija, neprimerno več pa v svoji produkcijski praksi. Zdi se, da ne smemo prezreti zlasti dvoje dejstev: nobena visoka ali višja šola — mislim, da tu stopnja razvitosti šole niti ni važna — ne more pretendirati na to, da bo njen diplomant že v času študija absorbiral ves kvantum znanja, ki mu je potreben, da se na delu uveljavi kot dober strokovnjak. In drugo: vsa pozitivna znanja in spoznanja, ki so dosežek določenega zgodovinskega časa, prej ali slej zastarijo. Zato je več kakor

dvoumno dokazano, da v dveh letih ni mogoče strokovno oblikovati profila diplomanta, kakršnega zahteva sodobna proizvodnja ali neka druga služba. Toda v takem primeru je potrebno, da družba spremembo glede dolžine študijske dobe tudi pravno in dejansko verificira. Mimo tega, torej mimo vzajemnega ugotavljanja promisljivosti študijske dobe med šolo in družbo, ne moremo česar koli enostransko spreminjati. Zato se je po tem pravilu potrebno tudi dosledno ravnati.

Iz težnje, da bi diplomanti naših šol čim bolj obvladali svoje strokovno področje, in da bi se tudi čim bolj uvelja-

ali na poti, še veliko večji, kot ga sicer ugotavljamo. To pa močno omejuje možnost samostojnega dela in individualnega študija.

Verjetno je eden izmed razlogov za dolgotrajni študij med drugim tudi v tem, ker so kršena celo pravila klasičnih metod študija. Prenapeti študijski programi pogosto dajejo maksimalno dovoljeno obveznost študenta na šoli, iz česar sledi edini logični zaključek, da mora imeti tudi študent za samostojno obdelavo študijske snovi na voljo več časa, ima ga pa vedno manj.

Izhod iz tega stanja ni samo v redukciji študijskih programov in skrajševanju obveznosti študentov na šoli, kar je sicer neizogibno, če iskreno želimo prispevati k skrajšanju študijske dobe, ampak tudi v sodobnejših študijskih metodah. Vsem je jasno, tako študentom kot učiteljem, da je med najodločilnejšimi dejavniki v prizadevanju za skrajšan realni čas študija in manjši osip — študent sam. Toda vse kaže, da je stimulacija študentov za intenzivno delo in racionalno trošenje študijskega časa premajhna, ali pa je interes za čimprejšnje diplomiranje pri študentih premalo osveščen, da bi bil zavestna gonilna sila prizadevnega študija. Vendar za uvajanje intenzivnih metod dela ta čas nimamo na voljo zadosti učiteljev in drugih pedagoških delavcev. Zato si bo v prihodnje potrebno močno prizadevati, da se število učiteljev poveča, kakor se bo potrebno truditi, da se sodobnejše metode študija vključijo tudi v študijski proces. Tudi pri tistih predmetih, kjer možnost seminarov in drugih bolj neposrednih oblik študija obstaja že sedaj, tega še vedno nismo uvedli.

Ma za intenzivnejše študijske metode, sproti individualno delo študentov, skratka za uvajanje metod, po katerih se študent vedno bolj vključuje v šolsko aktivnost kot aktiven subjekt in postaja vse bolj nosilec pedagoškega procesa, je neizogibno, da ima na voljo tudi potrebne učne vire in študijske pripomočke. Brez ustreznega memoarskega gradiva, brez učbenikov in z skript ali — v najslabšem primeru — celo brez avtoriziranih zapisov predavanj — ni ne sodobnejšega in tudi ne najbolj zastarelega uspešnega klasičnega načina študija.

Kutoš Aleksander

dolgotrajnost študija in osip

Zdi se celo, da niso možne kakršnekoli postopne rešitve in parcialne spremembe. Dosti bolj je jasno to, da vsega obstoječega v tem trenutku niti ni možno — niti ni potrebno spremeniti. Izhajajoč iz tega spoznanja — smo se odločili obravnavati le dva pojava: DOLGOTRAJNOST ŠTUDIJA IN OSIP ŠTUDENTOV, ki po svoji naravi sodita v sklep temeljnega smotra reforme visokega šolstva — intenzifikacije in racionalizacije študija. Hkrati je tudi povsem evidentno, da sta ta dva problema tako pri nas kot tudi v vsem visokem šolstvu Jugoslavije najbolj aktualna in nadešve pereča.

Iz uradnih podatkov je razvidno, da je trajala realna študijska doba leta 1964 v poprečju 3 leta in 1 mesec, leta 1969 pa je že narasla na 3 leta in 7 mesecev.

Tudi osip zelo hitro in nezadržno narašča. Leta 1962-63 je v drugi letnik napredovalo že 52 odstotkov študentov, v šolskem letu 1968-69 pa samo še 39 odstotkov rednih študentov.

Slišati je precej ugovorov glede statističnih podatkov, češ da ne odražajo povsem realnega stanja. Na tako trditve lahko celo pristane, kajti zagrešili bi precejšnjo politično napako, če bi izčrpavali svoje moči ob polemiki in neskončnem dokazovanju, za koliko odstotkov variira določen podatek navzgor ali navzdol. Za nas je bistvenega pomena predvsem ugotovitev, da je REALNA DOLŽINA ŠTUDIJA OD VPISA DO DIPLOME DOSTI DALJŠA OD DRUŽBENO NORMIRANEGA ČASA, IN DA JE OSIP ŠTUDENTOV NEPRIMERNO VEČJI OD TISTEGA, KI GA JE ŠE MOGOČE TOLERIRATI. Vse drugo, je za politično oceno tega pojava postranskega pomena, razen, seveda, ugotavljanja vzrokov, zakaj je nastopil določen pojav in odkod njegove družbene korenine. Toda to je že drugo vprašanje.

Za izredno pozitivno smemo šteti dejstvo, da so se v veliki večini — čeprav ne ravno povsod — zelo prizadevno in dovolj kritično lotili tega pro-

večje ovire in hujše idejne prepreke kot biti prepričan, da smo kot otrok revolucionarnih sprememb in dopolnitev visokošolskega sistema ekskluzivno dovršeni, da je duh naprednosti vraščen že sam po sebi v vsa naša snovanja in dejanja, da smo najšodobnejši v jugoslovanskem prostoru, in da smo zato po naših idejnih konceptih, organizaciji, programski zasnovi, po študijskih metodah in notranjih odnosih pred vsemi drugimi tako da nam ni potrebno ničesar spremeniti, opustiti, dopolniti in izboljšati. Jasno je, da vsak revolucionar postane reakcionarno konservativen v istem hipu, ko je zastal njegov miselni in dejavni korak, ko se mu zazdi, da je vse končano, dovršeno urejeno ter do potankosti organizirano, in da ni več nobene poti naprej. Zaostajanje za potrebami časa je lahko zelo veliko, toda nič na svetu ne more biti tako razvito, tako zelo revolucionarno, napredno in organizacijsko dognano, da ne bi že jutri postalo najbolj zastarelo in reakcionarno. Tisto, kar je večno prisotno kot resnično revolucionarno, je samo nenehen boj za še bolj napredno kot je trenutno dano.

Nekateri tovariši prisegajo na kvaliteto in pravico: Kvaliteta, to je osnovni cilj naših prizadevanj, vse drugo se mora podrediti temu smotru. Pri tem pa je jasno, da mislijo na to, kako diplomantom čim bolj nabiti glave s pozitivnimi znanji in dognanji številnih znanstvenih disciplin, da bi bili kar najboljše pripravljene zagrabiti za določeno koristno delo. Toda v tej miselni konstrukciji ali začrtani projekciji so hude napake. Čeprav je kvaliteta diplomantov bistvenega pomena, je ena izmed neizogibnih in temeljnih determinant določene kvalitete študijski čas. Tega ni mogoče abstrahirati in neskončno podaljševati, kakor tudi ni mogoče kratkoma zanemariti dejstva, da mora večina vpisanih študentov diplomirati. Poleg tega pa je potrebno tudi zelo kritično poudariti, katera so tista neizogibno potrebna

prezentno, da gre v bistvu za spremenjeno, torej novo kvaliteto, katere postulat se vse bolj premika k razvijanju kreativnih sposobnosti.

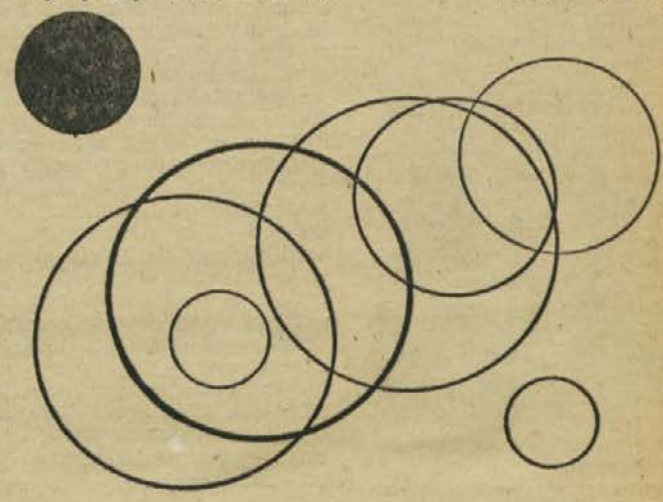
Važna je ugotovitev, da opis študentov na naših šolah proti predvidevanjem iz leta v leto narašča, kar pomeni, da so učilnice vedno bolj tesne, da so učitelji obremenjeni z izredno velikim številom študentov, da se kljub hitri izgradnji študentskih ležišč povečuje itd. Najbolj bistveno pa je to, da gošpodarstvo in druge družbene dejavnosti diplomante naših šol zelo potrebujejo, cenijo in se zanje potegujejo. Toda ob vsem tem število diplomantov na naših šolah že pet let stagnira, celo rahlo nazaduje; študijska doba je v nezadržnem porastu in osip študentov je vedno večji. To so negativni trendi na naših šolah. Vedno bolj tavamo ekstenzivnemu študiju naproti. Vse to se dogaja proti naši volji in v slabo tolažbo nam preostane ugotovitev, da tudi na drugih visokošolskih zavodih niso kaj dosti na boljšem.

Zdi se, da so vzroki, na katerih uspevajo in se vedno bolj bohotijo ti negativni procesi, zelo trdovratni. To hkrati da misliti, da so potrebni odločni in tudi radikalni ukrepi, da bi se ustavila in celo preusmerila sedanja gibanja. Ni tudi nobenega dvoma, da je to zelo zahtevna in dolgotrajna naloga.

V prvi vrsti se je potrebno zelo jasno zavedati, da so vse naše šole dveletne, in da je zato vsako zavestno in ilegalno načrtovanje obveznosti študentov in učiteljev preko tega termina družbenopolitično nesprejemljivo. Ni dvoma, da je izvor takih teženj v svojem bistvu sicer dobronameren, ker gre seveda za to, da bi bil diplomant čim bolj usposobljen, vendar utegnejo biti — in tudi so — posledice take politike, gledano s širšega družbenega stališča, kljub vsemu nezaželjene. Nekaj povsem drugega je, če šola ugotavlja, in če je to tudi znanstveno-pedagoško ne-

vihi na delovnih mestih, še tudi kvantum predvidene študijske snovi ob vsaki spremembi študijskih programov narašča, poleg tega pa se zmeraj bolj zaostrujejo tudi zahteve po kvaliteti znanja. Izven vsake diskusije in dvoma je napor pedagoških delavcev, da bi posredovali študentom kar največ znanja in sposobnosti, vendar gre tudi za to, da strokovnjaki-pedagogi kritično ocenijo, nepristransko preverijo in jasno povedo, če morda obveznosti, ki jih šola nalaga študentom, ne presegajo njihovih psihofizičnih zmogljivosti glede na to, da je družbeno normiran čas študija zelo točno določen. Samo po sebi se razume, da je vsaka idealna konstrukcija vseh osnov in faktorjev, ki so temelj študijskega procesa, iluzorna in abstraktna fikcija, ki je nobena družba ne pozna. Zato je nujno treba računati s tako osnovo in s tako razvitimi dejavniki študija, kot so nam objektivno dani ali kakršne realno lahko uštvavimo, ne pa s takimi, kakršne si želimo.

Iz prenapetih učnih programov izvirajo tudi maksimalne obveze študentov do predavanj, seminarjev in drugih oblik obveznega dela na šoli. Če pri tem še upoštevamo, da dneva obveznost študenta na šoli po urniku ni strnjena, je čas, ki ga prebije študent na šoli

med provokacijami in ničevostjo

Bil sem nemalo presenečen, ko sem v Družini prebral sestavek Hermana Stropnika z naslovom *Dialog ali monolog*. Ne glede na to, da se sestavek sam po sebi miselno ne razlikuje od tovrstnih interpretacij, ki si jih Družina privošči skoroda v vsaki številki, izzove človekovo notranjost poimenovanje »nekaterih zgoraj omenjenih posameznikov«, kar naj bi pripomoglo k večji in bolj plastični predstavitvi konkretnih delinkventov. Nekako tako lahko trezen človek razume sestavek H. Stropnika, ki skuša obrniti neomadeževano božje kraljestvo na zemlji, hkrati pa potiska v blato avantgardo delavskega razreda — ZKJ, saj podira vsa načela in spoznanja, ki jih je partijsko delo izoblikovalo na idejnem področju. Dasi pisec članka želi ostati na trdnih temeljih vsakdanjosti (kar daje največ možnosti za neuspeh odstranjenih), s svojim načinom — spomnil sem se besede bratenje — vendarle skuša premostiti prepade, ki dandanes v družbi obstajajo, ki pomenijo še vedno dve različni sili, dvoje mišljenj, različno zasnovana načrta, ki se pretakata ali po božjih kanalih ali pa jima gazita pot izkustvo in človekova misel. So stvari, ki mi pomenijo Dobro in Slabo obenem. Takrat začne človek razmišljati, katera variana mu najbolj ustreza, in ali jo sprejema kljub temu, da se ni mogel izogniti esenci Slabega. Nekako tako poteka borba mišljenj, ploden nazorski dialog, ki največkrat ne vodi v sklenitev kompromisnih rešitev, temveč enega povzdigne, drugega zavrne. Danes ta dan je vsem jasno, kdo je omogočil prosperiteto jugoslovanskega gospodarskega prostora po drugi vojni. Popolnoma nam je tudi jasno, kdo ima glavno besedo. Pa kljub temu komunisti pristajamo na dialog s Cerkvijo, dasiravno se mi močno dozdeva, da namen dialoga samega, kot si ga zamišlja vesoljna Cerkev, ni razčiščevanje ontoloških vprašanj, ki jih je znanost že zadovoljivo razvozlala. Zdi se mi, da potekajo idealistične koncepcije dialoga v smeri političnega prevladovanja. Takšno pot, ki nanjo komunisti ne moremo pristati, imenujemo klerikalizem. Včasih smo ljudje neumni: kako si redimo na prsih. Tudi cerkveni predstavniki so večkrat poudarili, da je dušnopastirska ustanova namenjena zgolj duhovnemu oplajanju ljudi, da torej nima nikakih političnih pretenzij. Vendar svojih moči niso vedno kanalizirali v dejansko proklamirano delo. Če klerikalizma ne bi bilo, ga tudi obsoditi ne bi mogli. Pa smo ga! In tudi vi, gospod Stropnik, sprejemate takšno stališče! Toda sčasoma v človeku prekipi, mar ne?

Naravnost razkači pa me sprenevedanje, ki človeka bode v oči ob prebiranju Stropnikovega članka. Takole pravi v njem: »Pri prebiranju njegovega (mojega, op. D. Z.) zelo razburilivega članka OMISLANJE POSLANSTVA ni bilo čisto jasno, kaj naj bi poleg življenjsko potrebnih predmetov učenci v šoli dobili.« Ta zlagana navčnost, ki mi je pri ženskah odvrtna, pri moških pa sprosti v meni plaz zaničevanja, pomeni, da Herman Stropnik sploh ni razumel bistva sestavka, da je pisal o stvari, ki je ne razume, ki ji ni dorasel. Mislim, da je bilo vsakemu pazljivemu prebiralcu mojega sestavka jasno, da predlogi, ki sem jih nanizal, predstavljajo kompleksen vtis o našem učnovzgojnem procesu in se ne nanašajo le na učence iz osnovne šole. Kar pa se tiče jasnosti ali nejasnosti, ki si je H. S. ni znal razlagati iz teksta mojega članka, pa tole: popolnoma jasno sem definiral, kaj razumem pod pojmom »šola«, povedal pa sem tudi, da bi morala izobraževalna institucija dati poleg znanja življenjsko potrebnih predmetov tudi svetovnonazorsko orientacijo. Zato tudi poudarjam, da na naših šolah ne bi smeli poučevati pedagog, ki zahajajo v cerkev. Na tej trditvi vztrajam. Če sem se v sestavku zavzemal deloma za totalizirano šolo, kjer bomo vzgajali le v socialističnem duhu, potem pa za ploden nazorski dialog, mi tega ne more nihče šteti v slabo, ker pomenita ti dve opredelitvi le prepričanje, da materialistična po-

zicija vsebuje toliko notranjih sil, da se ji ni potrebno bati mnogokrat okorelega srednjeveškega mračnjaštva.

Zopet se H. S. spreneveda, ko skuša »nekaterim zgoraj omenjenim posameznikom«, ki jih »osebno pozna«, potisniti na jezik dogmatizem. Odlično etiketiranje. Stropnik skuša tudi podkrepiti svoja stališča, ki nasprotujejo osnovnim smernicam ZKJ (vsaj v pogledu šolstva) z nekimi abstraktnimi ugodnimi glasovi, ki prihajajo z vrhov ZK. Tudi poimenovanje S. Kavčiča ne more pomeniti, da ZKJ popušča pred katoliškimi zahtevami. V tej smeri pa se odvija poanta Stropnikovega članka. Sicer pa: ko že H. S. toliko govori o dialogu in konkretnosti, ga pozivam, naj navede nekaj primerov takšnega dialoga. Če misli, da prihaja do monologov, ko se študentje pogovarjajo z njim, zaradi strahu pred njegovim znanjem očenašev, se krepko moti. Ljudje, komunisti, smo za strpne medsebojne kontakte. Spoštujemo tuje mnenje — tudi ga poslušamo do konca —, naše prepričanje, ki nam ga je potrdila dvatisočletna praksa človeškega rodu, pa ima znanstveno podlago in ga ne moremo zabarantati za idealistično koncepcijo, ki bi nam ne odkrivala življenja, ampak bi nas zapirala v ožji krog, iz katerega bi neumno strmeli proti nebu. Ravno ta želja nedvoumno veje iz Stropnikovega sestavka. Sedaj vprašujem: kakšna praktična prednost bi se lahko izcimila iz dialoga med »drugače mislečimi«, in drugič, zakaj želja po dialogu ni bila tako močna v času, ko je Cerkev pomenila OBLAST? Sam sem trden v prepričanju, da se medsebojna izmenjava mnenj šteje materializmu v dobro, podzavestno pa dojemam vpliv časa, ki si ga na ta način kopiči Cerkev. Resda komunisti in kristjani gradimo socializem in bo verjetno težko povedati, kdo prispeva več, kajti s tem bi se pregrešili zoper vse določbe, ki prepovedujejo versko nestrpnost. Do kod pa se bomo spustili v ocenjevanju, je domena naših ljudi. Sestavek H. Stropnika trgam po odstavkih, vendar mislim, da je pri pojasnjevanju postavk, ki so ljudem že zdavnaj znane, to popolnoma upravičeno. Menim tudi, da je to edini način, ki lahko razjasni nesporzume, ki bi tudi v kontekstu ne bili zadovoljivo evidentni. Se nekaj je, kar bode v oči. Stil pisanja Stropnikovega članka me močno spominja na poročila obveščevalcev. Dejansko je res, da s tem ničesar ne želim trditi, ne zdi pa se mi primerno objavljati deloma neresnične konstatacije H. Stropnika, ki bi jih bilo mogoče razvozlati v sistem dialogu, za katerega se pisec zavzema. Vendar pa človeka sodim po dejanjih, zato sem si ustvaril nekoliko drugačno podobo dialoga, kot si ga zamišlja H. Stropnik. Iz tega se lahko rodi le koncesije Cerkvi ali pa strpnost. Slednje mi močno ugaja.

Dušan Zbašnik

odpadli slovinci ali del slovenskega življa

»Slovenija je dežela, ki šteje okoli dva milijona prebivalcev. Toda to je samo del naše skupnosti. K Slovincem spadajo še zamejci v Italiji in Avstriji.«

Približno tako sem bil zmeraj obveščen o Sloveniji. Toda — ali nismo pri vsem tem še nekaj pozabili? V Ljubljani so organizirali literarni večer, na katerem so sodelovali italijanski in avstrijski zamejci. Po mojem mnenju preveč pozabljamo na okoli 7000 Slovencev, ki živijo v Porabju. Kratke obiske pri njih nam je pokazal, kako močno si želijo povezave s Slovenijo in kako zelo vitalni so, saj se sami trudijo, da bi ohranili slovenski jezik. S tem ne mislim obtoževati Slovencev, da se ne zanima za zamejce, ki živijo na Madžarskem. Le-ti namreč pravijo, da so bili sami krivi, ker niso znali poiskati povezave z matično deželo. Toda ali se ni mogla Slovenija sama spomniti na to, da je vsak Slovenec Slovenec, ne pa Madžar, Italijan ali Avstrijec?

Sicer pa so učitelji slovensčine v Porabju dobili nadomestilo za zapostavljenost. Pred tremi leti je bil namreč na mariborski pedagoški akademiji prvič organiziran tečaj slovenskega jezika za učitelje slovensčine na Madžarskem. Če človek potuje po sedmih slovenskih vaseh v Porabju, deli z našimi zamejci veselje, ko se srečajo slovensko govoreči ljudje. Kmetje govore pri sušenju sena slovensko, v gostilni lahko naročiš po slovensko, napisi na uradih so dvojezični. Čudna stvar, bi si lahko mislil človek, ko pa ne-

sporočilo o študentskem listu Tribuna

Uredniški odbor, svet Tribune in izvršni odbor skupnosti študentov sporočajo, da je Tribuna konec maja nehala izhajati zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Ker pa sta subvenciji sklada za založništvo in Univerze-IO SS že izrabljeni, ni nobenega upanja, da bo v začetku novega šolskega leta pričela Tribuna redno izhajati.

V preteklih nekaj letih je Tribuna dobivala subvencije v naslednjih višinah:

leta 1966	— 230.000,00 din,
leta 1967	— 210.000,00 din,
leta 1968	— 165.000,00 din,
leta 1969	— 146.000,00 din,
leta 1970	— 180.000,00 din.

Ze na prvi pogled se vidi, da tako padajoče subvencije niso mogle pokrivati stalno rastočih tiskarskih stroškov. Politika zmanjševanja subvencij je privedla do stalne zadolžitve v tiskarni — do tiste meje, ko tiskanje ni bilo več mogoče. Zaradi istih razlogov je stalno padalo tudi število izdanih števil v enem šolskem letu.

Uredniški odbor, svet Tribune in IO SS so se znašli v povsem nemogočem položaju. Medtem ko drugi študentski listi v Jugoslaviji dobivajo povečana sredstva, bomo ljubljanski študenti ostali v jeseni brez svojega časopisa.

Uredniški odbor
Svet Tribune
Izvršni odbor SS

kateri naši zamejci bojujejo tako borbo za slovenski jezik, za slovenske napise itd. Na Madžarskem tega problema nimajo. Država jim daje ogromno. Pomaga slovenskim kmetom, katerih zemlja je manj rodovitna, denarno pomaga slovenskim učiteljem, da bi ostali v zakotnih krajih. (Sicer pa mislim, da bi naši učitelji na Madžarskem vseeno ostali na teh šolah, tudi če jim država ne bi dajala posojila za gradnjo hiš.) Na Madžarskem obstajajo tele slovenske vasi: Veirca, ki plava v ajdi, kot pravi staro reklo, Ritkarovci (ritka pomeni redko — madžarska Otkovci, Stefanovci, Andovci, Slovenska ves, Sakalovci, Dolnji in Zgornji Senik. V Szentgotthardu (Monostru) je ogromno priseljencev, ki so prišli tja iz slovenskih vasi, in sicer za zaslužkom; v mestu imajo že cele slovenske ulice.

V Stefanovcih sem se pogovarjal s slovenskim učiteljem, Krajczárjem Károlyjem, ki mi je povedal marsikaj zanimivega o življenju na Madžarskem.

Porabski Slovinci govore narečje prekmurske jezikovne skupine. V slovenskih vaseh je le 5—10 odstotkov madžarskih prebivalcev. Ti predstavljajo slovensko končnico),

Proslava, ki je bila 17. maja 1970 ob slovenskem narodnem odmevu v Stefanovcih — porabska Slovenija

ljajo nekakšen most med Jugoslavijo in Madžarsko, kot je dejala tov. Guothova. Porabcem dolgo ni nihče pomagal. Šele pred tremi leti so se zganili na pedagoški akademiji v Mariboru. Vsi učitelji, ki prihajajo na ta seminar, so organizatorjem zelo hvaležni, saj jim bivanje pri nas ne omogoča samo večšine v govorici knjižnega jezika, ampak jih seznanja tudi z zemljepisnimi posebnostmi Jugoslavije, z njeno literaturo in (Nadaljevanje na 11. strani)

SLOVENIJA V PRIHODNOSTI

»Kaj predvidevamo na področju kulture? Ze do- slej so uspehi sorazmerno veliki; kažejo se v najrazličnejših statističnih podatkih, v splošni rasti kulturnega standarda. Toda hkrati ugotav- ljamo veliko krizo na nekaterih področjih kul- ture. Kultura se je doslej nedvomno razvijala nekoliko počasneje kot ostala področja. V pri- hodnje bomo morali rešiti nekatere osnovne probleme, npr. problem tako imenovanih cen- tralnih ustanov. Prepričan sem, da jih bomo v letošnjem letu skušali postaviti na nov tir. Z zakonom o kulturni skupnosti moramo to pro- blematiko razrešiti. Resno se pripravljamo, da bomo v naslednjem letu izvedli sanacijski načrt na področju kulture, tako kot smo ga pred leti na področju vzgoje in izobraževanja. Za ta načrt se osebno zavzemam in ga bom zago- varjal tako dolgo, da bo tudi kultura v nasled- njih letih dobila tisto mesto, ki ji v naši družbi gre. Razumljivo je, da je potrebno spremeniti odnos do tega vprašanja. Kultura ni in ne more biti breme razvijajoče se družbe, temveč je lahko samo pospeševalec celotnega procesa, zakaj le široko razgledani in kulturni ljudje lahko hitro in uspešno ustvarjajo socialistično in samoupravno družbo.«

dr. VLADIMIR BRACIĆ

ERVIN KRŽIČNIK

Narod kot zgodovinska kategorija je anahroni- zem v smislu razdvajanja ljudi, in sicer zlasti takrat, kadar gre za silo močnejšega ali za dogod- ke, ki smo jim bili priča pred 25 in več leti. Narod kot kategorija je bil tudi na simpoziju v Mariboru opredeljen kot nekaj, kar bo še ekssi- stiralo. Danes je nekoliko težko govoriti o odmi- ranju naroda, čeprav poznamo primere, ko se majhni narodi utaplajo, ko izgubljajo tla, ko se asimilirajo. Najzgovornejši primer za to je Amerika, kjer so se mnoge nacije stopile v še vedno nerojeni ameriški narod. Drugi takšen pri- mer je SZ in njeno početje z majhnimi nacijami. V Evropi so se v zadnjih 50 letih začeli prebu- jati nekateri narodi, predvsem majhni, ki so bili dolga desetletja anonimni. Nekatere je prejšnji govornik tudi omenil. Rad bi opozoril na nekaj značilnega v zvezi z nacijami, kar je prinesel prav sodobni čas.

Diskusije okrog Schreiberjeve knjige Ameriško izzivanje so postavile tezo, da je ameriško tržišče oziroma ekonomija močno ravno v tem, ker ima ogromno tržišče, kjer se življenjski pogoji od ene do druge obale ne razlikujejo. Povsod je biftek enak, povsod dobite enako mleko, povsod berete knjige in časnike v istem jeziku. Ravno to tržišče je zaradi svoje monolitnosti pogoj za velike serije in nizke stroške. Obratno pa je z Evropo, z njenimi majhnimi nacionalnimi ekono- mijami. To je anahronizem sedanjega časa, in sicer z vidika velikih tržišč, številnih jezikov, zgodovinskih nasprotij itd.

Vendar pa antiteza pravi, da je različnost v Evropi tista sila, ki spodbuja ambicije. Nedavna razprava nekaterih švicarskih sociologov, zgo- dovinarjev, ekonomistov in politikov je potekala takole: v Evropi je različnost tista, ki spodbuja. Nekdo je trdil, da je tudi Amerika taka. Drugi pa pravi takole: v Ameriki je vse uniformirano,

povsod je enak sistem urbanskih ureditev, glav- ne ulice so enake, povsod vidiš mlade ljudi v kavbojskih hlačah. Ljudje gledajo enak tele- vizijski program. Prisotna je torej uniformira- nost načina življenja ter reakcije na dogajanja v svetu.

Svicarji trdijo, da imajo majhne države enake možnosti kot velike pri prodiranju v svetovni proces družbene reprodukcije. Pravijo tudi, da ni majhnost in razdelitev nacije razlog usihanja, ampak razlog ambicij. Sociološko in psihološko je dognano, da se ljudje želijo identificirati. Ve- čina nas, ki smo tu zbrani, hoče govoriti in peti slovensko ter uživati slovensko življenje, čeprav je biti Slovenec najlažje, ker imamo naj- večjo družbeno režijo. Naše naklade so majhne, knjige pa najdražje, prav tako gledališke pred- tave, kino itd. Imamo nacionalno televizijo, na- cionalni atomski center, nacionalno letališče, lu- ko. Identifikacija z določeno etično skupnostjo je tisto, kar žene človeka in ga spodbuja. Kaj pa spodbuja nas, da ustvarjamo svoj koncept? Go- tovo to, da se identificiramo z nacionalno skup- nostjo, ki jo sestavljajo Slovenci. Narod je to- rej v tem smislu element zblíževanja ne pa nad- vladovanja, različnost pa element spodbujanja in rojevanja novih ambicij. V zvezi z novimi integracijskimi procesi v evropski gospodarski skupnosti lahko rečem, da imam v teh pogledih prav jaz, ne pa tisti, ki trdijo, da je to danes že anahronizem. Anahronizem je, kot je rekel prejš- nji govornik, kadar govorimo o tehnoloških in drugih problemih. V tehnologiji in znanosti mo- ramo biti internacionalisti, svetovljani, opreti se moramo na svet in ne smemo gledati na prodor znanosti s »polhovko na glavi in furmansko gajžlo v roki«, kot pravi Bojan Štih v Naših razgledih. Kultura je tista, ki združuje, in ki nam daje pečat nacije. Kultura nas je tudi ustvarila kot narod. Rekel bi, da je govoriti o anahroni- zmu pojava, ki se imenuje narod, danes še veliko prezgodaj.

Nujno je, da generacija, ki 1971. leta stopa v osnovno šolo in bo čez 15 let končala srednjo, zna dva svetovna jezika pasivno in aktivno, in da ima dvoje poklicev. To je za nas, ki smo majhen narod, nujnost. Biti majhen narod je dra- go biti član majhnega naroda pa pomeni veliko več vedeti.

dr. VLADIMIR BRACIĆ

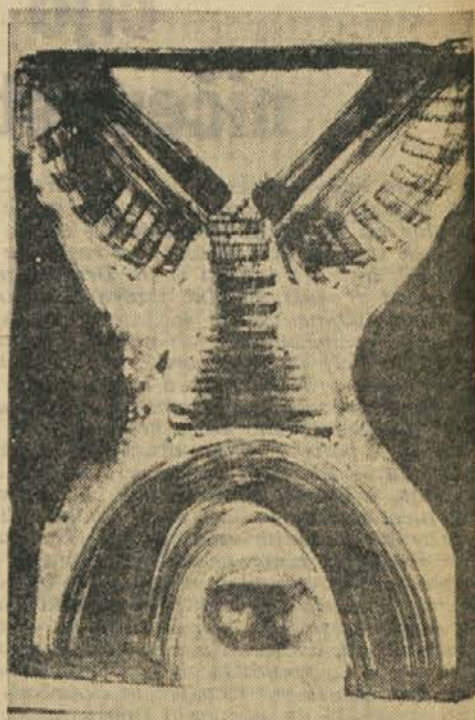
Prav je, če se Slovenci zavemo tega, da se mo- ramo otresti sentimentalnega in romantičnega gledanja na narod, na narodno žitje in bitje iz dobe čitalništva, da moramo sprejeti sodobno gledanje na narod. Trdno sem prepričan, da je kategorija slovenskega naroda ena izmed objek- tivno danih osnov našega srednjeročnega raz- voja od leta 1970 do leta 1985. To je neizpodbitna resnica.

V veliko večji prednosti pred državo z naravni- mi bogastvi je tista država, ki ima sposoben kad- er, akumulirano znanje in možnosti aplikacije tega znanja. Najboljši dokaz za to sta Italija in Švica, pa tudi Japonska. Modernizacijo si predstavljam tako, da se reorga- nizira proces proizvodnje, in da se vanj vključijo mladi ljudje. Moč gospodarstva je v ljudeh, ki so stari trideset let.

Naše breme niso stari stroji, pač pa zastarela miselnost.

Ako bi bila infrastruktura (pri tem mislim na ceste, železnice, časopisje, RTV) na srednjeevro- pskem nivoju, bi prišlo do zlitja vsega naroda in celotnega slovenskega prostora v en sam organi- zem. Danes še vedno ne moremo govoriti o orga- nizmu, pač pa o avstroogrskih kronovinah, npr. o Štajerski, Kranjski, Koroški itd.

Ervin Kržičnik
Fotografije B. Cerin

(Asociacije ob branju nekaterih sestavkov, ob- javljenih v Komunistu)

malo za šalo, malo za res

I.
29. maja 1970 je Štefan Kuhar v Komunistu pi- sal o kmetih na konferenci ZK. V svojem se- stavku ugotavlja, da se je prvič v konferenčni praksi komunistov dogodilo, da so sodelovali na konferenci Zveze komunistov v Slovenski Bi- strici tudi kmetje — nekomunisti. Po ugotovitvi, da je to samo pohvalno, pravilno in pozitivno, lahko beremo v članku tudi naslednje:

»Druga stvar, ki je omembe vredna, pa je, da je tudi Zveza komunistov ob tej razpravi (ko so kmetje — nekomunisti nanizali svoje pe- reče probleme, op. Zitnik) pokazala, da stopa pred kmete z odprtimi kartami, z zelo objektiv- no prikazanim položajem kmetijstva in položaja kmeta v njem in v naši celotni družbi.«

Moj sestavek ni napad na tov. Kuharja, ampak na dejstvo, da je že zadnji čas, da Zveza komu- nistov stopi tudi v kontakt s kmeti. Samo po- glejmo Slovenske gorice: kmetom so vzeli zem- ljo, jo odkupili ali pa zamenjali, da je postala last državnega posestva, ki danes propada in gnije tako rekoč ob živem telesu. Ali bodo komunisti tudi tam kmalu stopili pred kmete- nekomuniste, ki so po prepričanju lahko komu- nisti, z odprtimi kartami? Samo še ena pripo- ba: mislim, da tam komunistom ne bo treba ob- jektivno prikazati položaja kmetijstva.

Tov. Kuhar, oprostite, da sem se spotaknil prav ob vaš članek, toda s tem ne napadam vas!

Mitja Zitnik

II.
Komunist, 29. maja 1970:
Komu koristijo vznemirljivi glasovi o težavnem stanju dinarja?

»Dober zdravnik ne bo nikoli zastraševal bol- nika s pesimistično diagnozo, celo če je stanje težko, kar pri dinarju ni. To staro, dobro pravilo smo pozabili v času, ko je potrebno, da se res- no in umirjeno lotimo občutljivih tem, ki ne trpijo udarjanja na veliki zvon, temveč odgo- vorno razmerje do bistva sproženih vprašanj.«
(Nadaljevanje na 11. strani)

Dovolj nam je že dolgočasnega maribora!

Ze nekaj let nazaj očitajo naši generaciji upornišvo brez razloga. Zdi se mi, da je bilo preveč teoretičnega »filozofiranja« o tem. Raje bom razmišljal o svojem okolju danes in tukaj. Da, v resnici smo uporniki. Toda zato imamo razlog. Ta razlog je dolgočasen Maribor in družba, ki samo veliko govori, ne da pa nam možnosit, da bi se uveljavili in se zavzeto lotili preobrazbe tiste sredine, ki v njej živimo. Veliko industrijsko mesto se kaj malo zanima za naše želje, potrebe in ideale. Tega ni težko dokazovati. Samo vprašati je treba množico mladih ljudi in odgovor vseh bo približno enak: »Maribor je dolgočasen!«

Kje se kažejo pozitivne strani »mariborske družbe«? V športu? V šoli? V organizacijah? Družba samo pričakuje! Čaka, da bodo s šol prišli dobri strokovnjaki s solidno splošno izobrazbo in dobri samoupravljalci. Podjetja verjetno res dobijo dobre strokovnjake. Laž pa je trditi, da so mladi ljudje, ko končajo srednjo šolo, tudi dovolj družbeno razgledani, dovolj kritični ter borbeni. Za družbeno vzgojo, za kulturno in športno delo je v Mariboru premalo možnosti. In zato vzdihujemo: »Uh, ta dolgočasni Maribor!« Začnimo s srednjo šolo. Na kateri srednji šoli v našem mestu imajo dijaki organizirano resnično samoupravljanje? Na kateri srednji šoli morejo dijaki odločno zagovarjati svoje pravice, kadar gre za kak spor? Povečini je »samoupravljanje« nekaj, kar pač mora biti. Dobro se spominjam številnih razgovorov, ki smo jih imeli predsedniki Zveze mladine na posameznih šolah. Ugotavljali smo žalostno stanje. V takih razmerah se srednješolci nikakor ne morejo vzgajati v odločne, kritične in borbene osebnosti. Vzgajajo se prej v ponižnosti in kimanju. Če pa mladina ni kritična — ali bo kritičen narod? Samoupravljanje na srednjih šolah je v kritičnem

malo za šalo, malo za res

(Nadaljevanje z 10. strani)
Koliko profislovij v enem odstavku!
Dinar potrebuje dobrega zdravnika, če že ne specialista, ki ima za seboj celo nekaj let prakse v tujini, čeprav ni nič bolan, vseeno pa potreben strpnega lotevanja občutljivih tem...
Pisec pa v začetku članka še piše:
»Seveda pa to ni tabu!«
III.

KOŠARKI V SLOVO

»Zmagoslavje v Ljubljani je dokazalo, da se izplača ta šport podpirati in ga razširjati med mladino.«
Mislim, da so ljudje storili največje kriminalno dejanje, ker niso razpisali svetovnega prvenstva gledališč, recimo na dolge proge, da bi si lahko naši gledališčniki priborili kakšno zlato medaljo. Potem bi lahko z veseljem zapisali: »Križe ni, o, da je le ne bi bilo« — ali pa »Zmagoslavje naših gledališčnikov.«

VI. Komunist, 10. julija 1970: Delovni zvezek II Srce

»Človeku poskušajo presaditi svinjsko srce, kajti kot pravijo, je svinjsko srce najbolj podobno človeškemu.« Pri nas bi lahko poskušali s presaditvijo telečjega srca...

Recepti
»Za išias: divji kostanj, hermelika, tropinovec, bljušč, najlonske vrečice, hren itd... 150 načinov, od katerih ne pomaga nobeden.«
Prevzemamo me čudne asociacije z našim gospodarstvom.

V. GRE MI NA JOK, 1965

»Ker nisem ničesar razumel, so mi privrele solze v oči.«

stanju! Dijaki sami ne bodo nikoli spremenili razmer. Potrebna je akcija predsedstva občinske konference ZM Maribor, študentov in vsch, ki jim ni pri srcu mlačnost mladih. V šoli mladi niso organizirani.

Kaj pa športne organizacije in kulturna društva? Poprečnega mladince ne znajo pritegniti. Zato hodi v kino, v halo C, v klub mladih, smuča in se poleti kopa na Otoku.

Vsak petnajsti mladinec ima na razpolago avto, da se lahko vozi v Avstrijo, da gre smučat v italijanske Alpe in uživa mladost. Zadovoljen vzklika zasebnemu standardu. Veliko pa je takih, ki jim je dovolj tega, da osebni standard raste na račun družbenega. Mladim se upira, da si lahko nekateri naši tovariši privoščijo razkošje, družbeni standard pa je v našem mestu občutno nizek. Upira se nam družba, v kateri ne vemo, kaj početi. Kaj naj storimo? Kje je odgovor?

Za začetek je precej že spoznanje, da družba ni tako lepa, kot se kaže. Nihče nam ne bo prinesel zaloga za krožnik. Za lepše življenje se je treba boriti. Družba smo tudi mi, mladi, oblike borbe pa so stvar posameznika.

Igor Plohl

odpadli slovinci ali del slovenskega življa

(Nadaljevanje z 9. strani)
umetnostjo. Pri Porabcih je še živa pesem, saj so nas v Seniku pričakali učenci osnovne šole s pesmijo.

V slovenskih šolah se poučuje slovenščina kot samostojen predmet od 4 do 8 ur tedensko. Ostale predmete predavajo v madžarščini.

Pred približno sto leti so imeli naši zamejci dva svoja lista: Srca Jezusova in Dober pajdaš. Tudi med prvo svetovno vojno so imeli svoj časopis. Danes so brez svojega glasila, čeprav si ga zelo želijo. Sicer sodelujejo pri srbskih Narodnih novinah, in sicer z eno stranjo pri vsaki številki, ki nosi naslov Za naše Slovence. Toda to jim je omogočeno komaj od 1. januarja dalje.

Ob slovenskem narodnem prazniku v Stefanovcih vedno pripravijo veliko razstavo, ki so se je letos udeležile tudi skupine iz Murske Sobotice. Sicer pa organizirajo tudi predavanja in ples.

Učitelje muči predvsem pomanjkanje knjig za nižje razrede, saj morajo otroci uporabljati srbske slikanice.

Goreča želja vseh porabskih učiteljev slovenščine je, da bi prišlo do čimvečjega stika med njimi in matično deželo. Mislim, da se moramo potruditi, da bodo lahko Porabski Slovenci čitali slovenske časopise, da bodo lahko uporabljali slovenske knjige, in da bomo končno lahko rekli, da smo jim segli v roko ter pomagali ohranjevati slovenski jezik. Menim, da ta naloga ni tako lahka, kot se zdi na prvi mah.

Mitja Zitnik

za razvijanje akcije

V oči nam udarjajo številni, popolnoma nepotrebni dokazi, ki vedno jasneje poudarjajo, da preživlja naše šolstvo, posebej pa univerza in višje šole, krizo, ki ji bo treba najti konec ne le s teoretičnimi razrešitvami, ampak predvsem s praktičnim, aktivnim odnosom do poglavitnih vprašanj, ki zadevajo učinkoviti proces. Tako nekako je izzvenelo II. zasedanje Zveze komunistov visokošolskih zavodov v Mariboru.

Razumljivo je, da so komunisti na MVZ najprej zadeli na ključno točko, ki bi lahko prispevala k razreševanju zapletenega kroga, v katerem se sedaj vrtijo udeleženci izobraževalnega procesa. Za pojasnitev te problematike pa moramo proučiti družbenopolitični problem dolgotrajnosti študija in osipa študentov. Konferenca je po plodni izmenjavi mnenj, ki so skušala bolj ali manj prispevati k dokončnemu izoblikovanju predlogov sklepov, sklenila, da se bodo vsi, ki kakorkoli delujejo v MVZ, posebno pa še komunisti, zavzemali za odstranitev osnovnih vzrokov dolgotrajnosti študija. Ti vzroki so jasni. Temeljita analiza, ki je bila narejena za nekaj let nazaj, je pokazala negativno tendenco daljšanja študijskega časa.

Cilji so dokaj jasno zastavljeni, tako da je potrebno poiskati le še način, s pomočjo katerega bomo lahko prišli na konec začrtane poti. Vendar pa sedanje stanje marsikoga spravlja v slabo voljo. Nekaterim se zdijo sklepi vse preveč radikalni, da bi jih lahko realizirali. Pri tem mislijo na odpravljanje nepotrebnih historičizmov iz študijskih programov, na to, da imamo premalo sredstev, pa govorimo o bolj razvitih in intenzivnih metodah študija. Poudarjajo tudi, da bo le selekcija pred vpisom razvozlala ta voz, pozabljajo pa na lastne moči, ki, združene v skupni akciji, pomanjkljivosti lahko resnično odstranijo. Vendar smo trdno prepričani, da imajo sklepi konference ZKS MVZ tolikšno težo, da jih bomo vsi skupaj začeli izvrševati že v naslednjem študijskem letu. Vsako odtegotanje akciji bi pomenilo, da so sklepi konference le papir, ki nikogar ne obvezuje. Tega pa menda nečemo.

D. Z.

Skozi p e r i s k o p

Delegacija ljubljanskih študentov na »najvišjem nivoju«, ki se je udeležila študentske skupščine, na kateri so govorili o subvencijah, kreditih in štipendijah, je po končani skupščini popihala v Ljubljano. Tribuna o dolgoročnem razvoju Slovenije ji ni bila mar. Mar je to še en dokaz več, da smo postali zgolj sindikalisti in povrh še egoisti?

Delo je v sobotni prilogi 27. junija priobčilo ganljivo odprto pismo Igorja Torkarja Stanetu Severju, »pa tudi nekaj predlogov za rešitev v ljubljanski Drami«. Iskanje osebnega stika z igralcem, ki se je odpovedal poklicu slovenskega igralca, je Torkarja privedlo v situacijo, ko je moral ob hkratnem podpiranju tujih koncepcij prezentirati svoje. Tukaj pa postaja dvomljivo, kaj je zapisano po treznem predudarku in kaj je »zvarjeno« zaradi modela ljubljanske Drame, kot si ga Igor Torkar predstavlja. Čeprav imamo na vsakem koraku polna usta samoupravnega dogovarjanja in vsemu navkljub ne poslušamo razmišljanj drugih, se nam zdi, da v zdajšnji krizi vozla ne morejo razvozlati fenomenalne točke (8), ki naj bi po Torkarjevem mnenju z nefilozofskimi (Kermauner!), nepopularnimi in začasno nesamoupravnimi ukrepi postale ključ, odpirajoč vsa vrata. Danes smo že tako daleč od idealne vizije prihodnjega razvoja, da nas toge in formalistične postavke ne morejo zadovoljiti, ker smo to fazo razvoja prešli. Sicer se pa poznavalcem položaja v ljubljanski Drami dozdeva, da je odprto pismo Igorja Torkarja le poskus reklame, vsebina njegovih famoznih točk pa eksistenčna potreba njegove osebe.

Ali prav vidim?

Vesoljnemu slovenskemu novinarskemu zboru naznanjamo: da ima poprečen Jugoslovan tri razrede osnovne šole, da ima Slovenec komaj osnovnošolsko izobrazbo, da se poprečni Slovenec ne zanima za politiko, da ne hodi v gledališče, da se poprečen mladinec ne zanima za svojo organizacijo, da se poprečen študent ukvarja zgolj s študijem.

Na tribuno »Slovenija v prihodnosti« je bilo povabljenih tudi več slovenskih politikov, ki so svojo udeležbo načelno sicer najavili, videti pa nam jih vendar ni bilo dano, vsaj na tribuni ne. Predlagamo, da mariborska študentska skupnost organizira tribuno v Ljubljani, železnico pa vljudno prosimo, da nam dvakrat na leto rezervira vlak za prevoz udeležencev.

Prvega maja sem se slučajno sprehajal po praznih mariborskih ulicah. Bil je to naš državni in svetovni praznik. Toda vsakoletnih slavnosti je kar na lepem zmanjkalo. Kar me je pa najbolj začudilo, je bila nezvestoba naših državljanov: vsi so namreč gledali, in sicer sredi lepega dne, avstrijsko televizijo. Živel prvi maj!

Je vendar prepovedano pisati

Pred kratkim je Večer za svoje 25-letno delovanje prejel red zaslug s srebrnimi žarki. Na to pomembno slovesnost pa uredništvo ni povabilo niti nekaterih svojih bivših urednikov, ki so v prvih letih izdajanja veliko prispevali k sedanji obliki lista, niti predstavnikov drugih listov. Pozabljenost???

Odmevi v tisku na javno tribuno »Slovenija jutri« so bili različni. V večeru smo lahko prebrali nekakšna razmišljanja, poročila, ki naj bi bralce verno informiralo o tribuni, pa ni bilo. Mogoče bo drugič kaj?

ZIVEL DOTOK SREDNJEŠOLCEV NA VISOKO IN VISJE SOLE V MARIBORU!

Pogoji za »normalni« študij:

1. štipendija,
 2. seznanitev brucov z dolžnostmi in pravicami, ki jih bodo imeli na šoli, kamor se bodo vpisali,
 3. možnost aktivnosti študentov na višjih šolah.
- Srednješolci — bodoči bruci — vi ste up slovenskega napredka, kajti že sedaj ste bili tako pridni, da ste končali srednjo šolo. Toda, na žalost, ne pričakujte pomoči od naših bogatih podjetij. Da bi dobili štipendijo sicer lahko »pretelefonirate« cel Maribor, toda na kakšen večji uspeh ne računajte. Če pa jo boste, po ne vem kakšni milosti, že dobili, bo verjetno zelo majhna, pa si zato že takoj v začetku študija prikskrbite inštrukcije. Pri vpisu ne računajte, da boste dobili kakšne formularje, s katerimi bi vas opozorili na dolžnosti in pravice, ki jih boste imeli na šoli, kamor se vpisujete. Po vsej verjetnosti boste to zvedeli od starejših študentov, če jih bo še kaj ostalo na šoli po znanem

močnem osipu. Verjetno je tudi, da ne boste takoj zvedeli za možnosti udeleževanja v šolskih organizacijah, kjer bi lahko sodelovali v prostem času, če ga boste sploh kaj imeli. Tudi to boste po vsej verjetnosti zvedeli od starejših študentov, toda svetujem vam, da se ne vliivate v te zadeve, ker za delovanje v takih stvareh ne dobite nobene pohvale, kaj šele nagrade. Samo čas za redno študij vam odžirajo. Ispitov pa ni tako malo na nobeni šoli, da bi človek lahko lagodno igral študenta. Zatorej majhen nasvet: če boste že lahko študirali na višji šoli, potem se raje posvetite samu študiju, čeprav vas bodo ožigosali z neaktivne. Tako boste imeli vsaj pogoje za redno prejemanje štipendije. Vse ostale stvari, kot so npr. izvršni odbori šol, pa pustite ostalim študentom. Pa mnogo uspeha pri študiju na mariborskih visokih šolah!

Skupščina skupnosti študentov MVZ

razpisuje

za delo pri študentskem listu KATEDRA naslednja mesta:

1. mesto urednika notranje (študentske) rubrike,
2. mesto kulturnega urednika,
3. mesto urednika srednješolske rubrike,
4. mesto tehničnega urednika,
5. mesto sekretarja — knjigovodje,
6. mesto lektorja in korektorja.

POGOJI:
pod 1 — študent visokošolskih zavodov v Mariboru, ki pozna študentske in družbenopolitične probleme,
pod 2 — študent, ki pozna kulturne in književne probleme; začelna je ustvarjalna dejavnost,
pod 3 — kandidat mora poznati srednješolsko problematiko,
pod 4 — potrebno je poznavanje grafične stroke,
pod 5 — zahteva se usposobljenost za opravljanje administrativnih, blagajniških in organizacijskih poslov (študent ali absolvent VEKS),
pod 6 — za to mesto se lahko prijavi študent ali absolvent PA, ki obvlada knjižni jezik.
Rok za prijave je 30. avgust 1970. Pošljite jih na izvršni odbor študentske skupnosti Maribor, Tyrševa 23.